

□

Minister **Verhagen**: Mevrouw de voorzitter. Tijdens het AO van vanochtend hebben wij uitvoerig stilgestaan bij de gebeurtenissen in Iran. Het moge overduidelijk zijn dat de Kamer en de regering de afschuw en de verontwaardiging over de gebeurtenissen in Iran delen. Het is niet te accepteren dat hardline-elementen binnen het regime onder leiding van Ahmadinejad en met instemming van de opperste leider het democratische proces hebben gemanipuleerd en protesten daartegen bruut hebben onderdrukt. Daarover bestaat geen verschil van mening tussen de Kamer en de regering, integendeel.

Ik ben het eens met alle leden van de Kamer die hebben gesteld dat aan de voortdurende weigering van Iran om de internationale verplichtingen van het non-proliferatieverdrag na te komen nu een nieuwe dimensie is toegevoegd is en een urgentie gekregen heeft. Tegen die achtergrond is de voortdurende weigering van Iran om de door Amerika en Europa uitgestoken hand aan te nemen, nog verontrustender geworden.

Ik ben het eens met de heer Voordewind dat Iran op tijd speelt. Iran probeert de wereld aan het lijntje te houden en nieuwe, scherpere sanctiemaatregelen te voorkomen. Met het in de motie-Haverkamp c.s. genoemde pakket van extra sancties wordt die druk opgebouwd. Er wordt namelijk concreet aangegeven welke consequenties het heeft als Iran iets niet doet. Het is dus van tevoren duidelijk. Tegelijkertijd zie je dat de verrijksactiviteiten doorgaan. Daar laat de IAEA geen twijfel over bestaan. Ik heb er ook geen twijfel over dat bij het nieuwe rapport een ander geluid zal doorklinken. Het is evident dat wij al drie jaar geconfronteerd worden met een weigering van Iran om aan inspecties mee te werken. Om te voorkomen dat er nieuwe maatregelen worden genomen en om de aandacht van de wereld af te leiden van de brute onderdrukking rondom de verkiezingen, hebben ze nu overigens opeens wel gezegd dat ze willen meewerken. Dat is een punt dat je hebt bij een deadline, dat moeten wij ons realiseren: op het moment dat wij een deadline stellen, is de kans groot dat Iran vlak van tevoren zegt dit of dat te gaan doen of wel bereid te zijn om te praten. Dat moeten wij ons realiseren. Er is, wat ze ook zeggen, door Iran geen helder besluit genomen om de verplichtingen na te komen, de illegale verrijksactiviteiten op te schorten, de dialoog zonder voorwaarden aan te gaan en de uitgestoken hand van Europa aan te nemen.

Ik ben bijzonder blij dat er op dat punt geen verschil van mening is tussen Kamer en regering en tussen Europese Unie en Verenigde Staten. Wij trekken in dit dossier samen op. Daaraan doen tot nu toe China en Rusland ook mee en dat moeten we zo zien te houden. De heer Haverkamp heeft volkomen gelijk als hij zegt dat het onterecht zou zijn, de suggestie te wekken dat ik mij daar niet voor inzet. Ik zie de motie als ondersteuning van het regeringsbeleid.

Ik zet mij, ook op basis van de motie-Haverkamp/Voordewind, in voor een aanvulling op het sanctiepakket. Ik wil mij ook samen met de Europese en Amerikaanse collega's, die ik deze maand overigens meerdere malen zal spreken, juist hierover, inzetten voor een verhoging van de druk. Als daarbij de mogelijkheid bestaat dat de EU en de VS een deadline formuleren, dan zal ik mij daarvoor langs de lijnen van deze motie inzetten.

Nogmaals, het moet Iran duidelijk zijn dat niet meewerken met de IAEA en niet onvoorwaardelijk reageren op de uitgestoken hand van Europa en de Verenigde Staten zal leiden tot aanscherping van de sancties. In die zin zie ik de ingediende motie als ondersteuning van staand beleid. Ik kan mij iets voorstellen bij de appreciatie van de leden Blom en Haverkamp, maar wij trekken hierin gezamenlijk op en ik ga ervan uit dat wij dat ook in de toekomst zullen blijven doen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, vanavond over de ingediende motie te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Verbeet

Aan de orde is het **debat** over **natuurherstel Westerschelde**.

De **voorzitter**: Ik heet de minister-president, de minister van LNV en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat van harte welkom, en ook alle andere belangstellenden. U mag helaas nooit uiting geven aan uw opvattingen als u op de tribune zit, ook al wilt u dat nog zo graag. Dat kan niet. De enigen die hier mededelingen doen over hun opvattingen, zijn de leden. Daar gaan wij nu naar luisteren.

□

De heer **Polderman** (SP): Voorzitter. De Westerschelde is diep genoeg. Die gaan wij niet verdiepen en die polders hoeven niet onder water. Eigenlijk is dat einde verhaal. Wat de SP-fractie betreft, diepen wij die Westerschelde dus niet uit. Dat uitdiepen is namelijk totaal overbodig. Het allergrootste containerschip ter wereld is een paar maanden geleden zonder problemen de Antwerpse haven binnengelopen. De enige beperking voor deze oceaanreuzen is het feit dat zij na een tocht van een paar weken een aantal uren moeten wachten tot het hoogwater is. Bovendien is de vraag of je al die reuzen de haven van Antwerpen in wilt hebben. Antwerpen ligt 80 km landinwaarts vanaf de monding van de Schelde en met Zeebrugge heeft België al een haven waar die reuzen kunnen aanleggen. Verdiepen is dus waanzin of zot, zoals de Belgen zeggen.

Het hele verdrag uit 2005 is sowieso een brevet van onvermogen van de Nederlandse regering. De Belgische reders hebben mogelijkheden zat, bijvoorbeeld richting Zeebrugge. Nu al kunnen daar schepen tot 16,75 m zonder problemen aanleggen. Dat is nog eens wat anders dan de 13,10 m waar wij het over hebben bij de verdieping van de Westerschelde. Daar komt nog bij dat er inmiddels al wordt gesproken over een vierde verdieping. Het gaat dus maar door.

Terwijl de bewindslieden over elkaar heen tuimelen en de premier zich er nog eens mee bemoeit – waarom doet hij dat eigenlijk? – lachen de havenbaronnen uit Antwerpen het hardst. Zij tillen de Belgische bevolking

Polderman

voor miljoenen en in hun zucht naar meer nemen zij de verhoudingen tussen de twee buurlanden ook nog even mee. Wiens belang dienen wij hier eigenlijk? Niet het belang van het ecologisch waardevolle slib, maar van het slijk der aarde: de winstbelangen van de Antwerpse reders en havenbaronnen. Naast de inwoners van de bedreigde Zeeuwse polders is vooral de Vlaamse bevolking de klos. Met haar belastinggeld wordt deze ongein betaald en met haar veiligheid wordt een loopje genomen.

Een ander argument om niet te verdiepen is de veiligheid. De strijd tegen het water zit ons zeer hoog en ook de compassie met slachtoffers van een recente ramp, bijvoorbeeld in New Orleans, zit dicht aan de oppervlakte. Ik vraag daarom de premier op de man af of hij medeverantwoordelijk wil zijn voor een New Orleansscenario voor Antwerpen. Deskundigen waarschuwen voor de gevaren van de uitdieping gecombineerd met de geplande ontpoldering bij de Hedwigepolder. De waarschuwingen van de tweede Deltacommissie lijken plots vergeten als het gaat om de belangen van de havenbaronnen en de baggeraars. De verdere uitdieping van de Westerschelde zorgt voor onacceptabele risico's voor België en Zeeuws-Vlaanderen. Het water loopt nu al vaker dan ooit over de Antwerpse kades. Nu al is het verschil door het getij in Antwerpen bijna zes meter. Het zoute water komt door het steeds dieper en breder maken van de geul inmiddels al tot Gent. Met deze natuurkrachten moeten wij niet willen spotten. Dat zou het eerste belang moeten zijn waar wij naar kijken.

Ik begrijp dat het misschien een moeilijk woord is voor het kabinet, maar samenwerken is hier de oplossing. Zorg ervoor dat de havens van Antwerpen, Rotterdam, Amsterdam en Zeebrugge samenwerken. Ik begrijp dat de ministers Van der Hoeven en Eurlings inmiddels dat licht hebben gezien, dus pak die kans. Ik neem het dit kabinet kwalijk dat het dit niet in een eerder stadium in de onderhandelingen met onze zuiderburen duidelijk heeft gemaakt. Niemand wil graag een getekend verdrag verscheuren, maar er is niets anders mogelijk. De bagger staat namelijk niet tot de knieën, maar tot de kin.

In deze discussie was wat meer verdieping van harte welkom geweest, verdieping wat betreft het nut, de veiligheid en de ecologische gevolgen. Het argument dat er slechts 0,7% natuurverlies is als het baggerwerk door zou gaan, is door de Raad van State terecht terzijde geschoven. Daar kunnen wij de milieubeweging wel de schuld van geven, maar dat is weglopen voor de eigen verantwoordelijkheid. Als je wat te herstellen hebt, moet je niet aankomen met verder beschadigen, ook al is het maar een klein stukje.

Ik wijs er ook op dat er in de uitspraak van de Raad van State met geen letter wordt gerept over de zogenaamde compensatie over het ontpolderen van de Hedwigepolder. Deze zaken aan elkaar verbinden is veel te kort door de bocht. Laten wij vooral niet vergeten dat de natuurcompensatie waar wij het over hebben, compensatie is voor de vorige verdieping. Wij willen doorgaan met het beschadigen terwijl wij de schade aan de natuur van de vorige keer nog niet hebben hersteld. Het moet toch niet gekker worden.

De SP-fractie heeft er geen behoefte aan om ook maar een hectare landbouwgrond onder water te zetten voor dit soort natuurherstel, waarmee niets wordt hersteld. Het is compensatie. Als ik grote en wellicht onherstelbare

schade toebreng aan de fundamenteën van mijn buurmans huis, kan ik ter compensatie niet bij een andere buurman een schuurtje gaan bouwen. Het eerste wat wij moeten doen, is acuut stoppen met die vernielingen. Volg de oproep van de Raad van State, stop de verdieping. Laten wij ophouden met die zogenaamde compensatie. Je kunt niet de ene soort natuur wegstrepen tegen een beetje meer van een andere soort natuur. Schorren zijn niet hetzelfde als slikken en platen.

Als wij over natuurherstel willen spreken, moeten wij eerder zand toevoegen dan verder verdiepen. Sinds de vorige verdieping verliest de Westerschelde alleen maar zand. Ik zie graag voorstellen tegemoet over het opspuiten van slikken in de Westerschelde en verder in de Zeeuwse delta. Dat is overigens ook de gedachte van de Deltacommissie, alleen had die een blinde vlek voor de Westerschelde.

Tot slot wil ik de volgende stelling verdedigen. Door dit verdrag van 2005 is het niet voor elkaar te krijgen om de Westerschelde te verdiepen zonder te ontpolderen. Dan kunnen partijen hun achterban, familieleden en andere belanghebbenden nog zo een rad voor ogen draaien met hun rituele dans, maar de enige echte logische consequentie van zowel het in meerderheid aangenomen standpunt van niet ontpolderen als de streep die nu de Raad van State heeft getrokken, is: niet verdiepen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Als u diep in mijn hart kijkt, hoeft dat verdiepen ook niet. Wij kennen echter de realiteit van vandaag de dag en die betekent dat over het verdiepen een verdrag is gesloten. Dat gaat gewoon gebeuren, hoe wij het ook wenden of keren. De SP kan hier een beetje schone handen houden, maar dat vind ik niet helemaal prettig. Mijn vraag aan de SP is dan ook: als er gebaggerd gaat worden – en wij kunnen op onze vingers natellen dat dit gaat gebeuren – hoe gaat de SP dan de natuur compenseren? Uw collega mevrouw Van Velzen heeft nog niet zo heel lang geleden gezegd dat als er gebaggerd gaat worden, dit ook betekent dat er moet worden ontpolderd.

De heer **Polderman** (SP): Ik ben blij dat mevrouw Van Gent diep in haar hart ook tegen de verdieping is. Ik zal niet ontkennen dat het verdrag gesloten is. Dat wij hiertegen hebben gestemd, is een politiek feit. Het voorstel heeft toen een politieke meerderheid gehaald. Het is echter niet de Kamer die vervolgens dat verdrag heeft ondergraven. Het is juist de handelwijze van het kabinet, dat het ontpolderhoofdstuk uit het verdrag heeft gehaald en het verdrag de facto naar de papierversnipperaar heeft gestuurd. Dat is niet mijn schuld. Dat stel ik vast.

Laten wij inderdaad terugkijken naar uw hart en zeggen wat vele Zeeuwen, ik geloof 80%, met mij zeggen: die verdieping hoeft voor ons niet. Ik ga voorlopig niet mee met als-danvragen. Als de Raad van State gelijk krijgt – en ik zou niet weten waarom dat niet zou gebeuren – en als Europa er ook nog eens naar kijkt, is die verdieping volgens mij een gepasseerd station. Wij hebben de brief van de Europese commissaris immers gezien.

Wat ons betreft, is compensatie niet aan de orde. Ik heb al uitgelegd dat compensatie iets anders is dan herstel. Als je de Westerschelde echt wilt herstellen, moet je de gevolgen van de tweede verdieping, die

Polderman

eigenlijk al te ver is gegaan, proberen te herstellen en niet compenseren. Ik heb het voorbeeld gegeven dat je niet het huis van je buurman kunt slopen en dan ergens anders een schuur maken. Het is appels met peren vergelijken.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): De heer Polderman heeft veel woorden nodig om mijn vraag niet te beantwoorden. Mijn vraag was glashelder. Je kunt op je vingers natellen dat er verdiept gaat worden, zelfs als ik hem steun dat het niet gaat gebeuren, maar daarover zal ik straks nog iets zeggen. De SP moet hem of kuit geven over wat er vervolgens gaat gebeuren met de natuurcompensatie. Anders maakt de SP zich er met een jantje-van-leiden vanaf. Ik had ook nog een vraag gesteld over uw collega mevrouw Van Velzen, die indertijd wel akkoord is gegaan met de Westerschelde-akkoorden. Ik vraag nogmaals antwoord op mijn indringende vraag.

De heer **Polderman** (SP): Bij het standpunt over dit verdrag hebben wij altijd een constante lijn gevolgd. Wij hebben dit verdrag niet gesteund. Wat daarvoor gaande was, is niet aan de Kamer voorgelegd. Wij hebben altijd gezegd dat wij dit verdrag niet willen en dat ontpolderen ons een stap te ver gaat. Nogmaals, ik kan het blijven herhalen. Voor ons is herstel van de schade die is aangericht niet hetzelfde als die compensatie. Het onder water zetten van landbouwpolders is voor ons niet aan de orde. Als u dat wilt horen, bij dezen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Als er straks uitkomt dat er wel verdiept wordt – je hoeft geen waarzegger te zijn om dat te kunnen voorspellen – dan zegt de SP: wij waren tegen, tegen, tegen en wij hebben verder helemaal geen mening over de manier waarop de natuur gecompenseerd wordt, want dat is ons pakkie-an niet. Dat vind ik toch een raar standpunt. Ik vraag u hier nogmaals indringend naar. Ik geef u daar spreektijd voor om dat nog eens even helder uit te leggen. De voorzitter geeft u daar via mijn vraag spreektijd voor, neemt u mij niet kwalijk voorzitter, om daar helder antwoord op te geven. Ik ken de heer Polderman niet als iemand die daarvoor duikt.

De heer **Polderman** (SP): Nogmaals, u gaat er veel te gemakkelijk van uit dat er verdiept zal worden. De huidige situatie is dat die verdieping zeer onwaarschijnlijk is. Als het aan mij ligt, dan houden wij die verdieping gewoon tegen. Ik vraag u om daarin mee te gaan.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. De verdere verdieping van de Westerschelde zit ook de Partij voor de Dieren niet lekker. Na uitvoering van dit verdrag is het voor ons in elk geval tot hier en niet verder. Ik zit toch een beetje met de schade die al is toegebracht door de tweede verdieping. Ik hoor de heer Polderman over herstel spreken. Wij hebben het echter over een getijdenrivier die gevangen zit tussen de dijken. Hoe groot is de kans dat wij de aangerichte schade kunnen herstellen als wij niet ontpolderen? Die schade moet wel gecompenseerd worden.

De heer **Polderman** (SP): Ik ben blij dat u die vraag stelt. In deze discussie heb ik al eerder het standpunt ingenomen dat ik op zich niet tegen ontpolderen ben, maar wel tegen het ontpolderen van mooie landbouw-

grond. Ik heb ook een alternatief aangedragen. Wij moeten eens kijken naar de inpolderingen van de laatste decennia in de industriehavens Sloe en bij Terneuzen. Daar ligt grond waarmee is omgesprongen alsof het niet op kon. Als er ontpolderd moet worden, als de estuariene natuur verbreed moet worden, liggen daar kansen. Dat heb ik voortdurend in dat debat naar voren gebracht.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Mocht dat toch geen haalbare kaart blijken, is de SP dan wel bereid om de schade aan de natuur die is toegebracht bij de tweede verdieping te herstellen met het beste alternatief dat er uit komt rollen? Daar gaat het om. Die schade moet wat mij betreft worden hersteld.

De heer **Polderman** (SP): Dan zijn wij het daarover eens. Ik probeer hier duidelijk te maken dat wanneer je het hebt over echt herstel van het estuarium je eerst moet kijken wat de werkelijke gevolgen zijn van de tweede verdieping. Dan moet je niet iets anders compenseren. Het verhaal dat je herstelt door het aanleggen van schorren, terwijl je slikken hebt verdiept, klopt dus niet. Als wij werkelijk het estuarium willen herstellen, moeten wij verder kijken dan onze neus lang is en dus verder kijken dan de Westerschelde. Het estuarium is de laatste tijd door menselijke ingrepen veranderd. Dit is al begonnen met de aanleg van de Kreekrakdam en de Sloedam. Daarna zijn de Deltawerken er nog eens overheen gekomen. Het kleine stukje estuarium dat nog in deze delta over is, is dat geïsoleerde stukje Westerschelde. Daar moeten wij zeer zuinig op zijn. Daarvoor hebben wij inderdaad een herstelopgave. Met het toevoegen van landbouwpolders ben je er niet. Dan maak je schorren en wat je kapot maakt, zijn slikken en slib.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): U sluit het uiteindelijk niet uit? Als het onder water zetten van een landbouwpolder voor herstel van de schade van de tweede verdieping er als beste alternatief uitkomt, dan zegt de SP; daar doen wij aan mee.

De heer **Polderman** (SP): U houdt mij net als GroenLinks een als-danvraag voor. Ik ga ervan uit dat deze verdieping gewoon niet doorgaat en ik niet alleen, maar met mij de Raad van State en Europese autoriteiten, evenals 80% van de Zeeuwen.

□

De heer **Van der Staaij** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Als een soort monster van Loch Ness, zo steekt het monster van de ontpoldering steeds weer zijn kop uit het Scheldewater op. Juist als je denkt dat je ervan af bent, komt het weer terug. Steeds wordt de mythe van de onvermijdelijkheid van ontpoldering weer nieuw leven in geblazen.

Aanleiding voor dit debat is allereerst de brief van april 2009. Daarin geeft het kabinet aan, het natuurherstel buitendijks te realiseren, dus zonder ontpoldering. Mijn fractie was hiermee blij verrast. Wij moesten immers van ver komen omdat eerder was gesteld dat ontpoldering onontkoombaar zou zijn. De verschillende ministers, zo zeg ik tot hun verdediging tegen de Belgen, hebben aanvankelijk als een leeuw gevochten om ontpoldering mogelijk te maken, maar het verzet uit Zeeland en uit de

Van der Staaij

Kamer was taai. De houding was er niet een van een simpel "tegen", maar een vasthoudend zoeken naar alternatieven. Het kabinet heeft hiernaar willen luisteren. Wat dat betreft een uitstekend besluit. Overigens beklemtoon ik hierbij dat onzes inziens ook voor het Zwin geldt dat ontpoldering ongewenst is. Is dat ook de insteek van de minister?

Inmiddels ligt er een kritische ambtelijke brief uit Brussel, waarop de minister nog niet inhoudelijk heeft gereageerd. De minister van LNV heeft naderhand nog benadrukt dat het hier uitsluitend een verzoek om informatie betreft. Betekent dat een relativering van de stellingnames die in de kritische brief zijn vervat? Daarnaast is de juichstemming getemperd door een uitspraak van de Raad van State. Het gaat om een voorlopige voorziening waarin is uitgesproken dat de vergunning voor de beoogde verdieping wordt geschorst. De kern daarvan is dat thans niet met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten dat de beoogde verdieping geen nadelige natuureffecten zal kennen. Wat is de impact hiervan? Jammer genoeg hebben wij geen heldere kabinetsreactie op de uitspraak van de Raad van State en de Brusselse brief. Waarom koos het kabinet voor uitstel?

Als wij commentaar leveren op de verschillende gebeurtenissen, is het in de eerste plaats goed om te constateren dat door de Raad van State en in de betreffende brief uit Brussel niet wordt gezegd dat er negatieve effecten zullen optreden als gevolg van de verdieping. Daarover bestaat nog onvoldoende zekerheid. Het is geen eindoordeel. In de tweede plaats rept de Raad van State niet over de wenselijkheid of noodzaak van ontpoldering. In de Brusselse brief worden grote vraagtekens gezet bij de stelling van het kabinet dat de beoogde verdieping geen nadelige natuureffecten zal hebben. Op die stelling was echter wel de Nederlandse medewerking aan de verdieping gebaseerd. Staatssecretaris Huizinga-Heringa zei in het slotdebat in de Eerste Kamer: "Op het moment dat de Nederlandse regering ervan overtuigd is dat de medewerking aan de uitbreiding van de Antwerpse haven nadelige gevolgen heeft voor het Schelde-estuarium, dan is het afgelopen met de Nederlandse medewerking. Deze harde eis staat voor Nederland voorop." Daar zit geen woord Vlaams bij.

Mocht nu blijken dat verdieping wel gepaard gaat met nadelige effecten, dan is de Nederlandse medewerking op een dwaling gegrond. De politieke steun voor die verdieping is er echter juist ook gekomen omdat krachtig door het kabinet is verzekerd dat de nieuwe verdieping geen nieuwe natuuropgaven zou scheppen. De regering heeft meerdere malen beklemtoond dat natuurherstel niet wordt vereist door de nieuwe verdieping, maar dat het voortvloeit uit de bestaande opgaven op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Verdieping zelf zou geen natuurschade veroorzaken. Hoe stevig staat het kabinet nu in zijn oordeel dat de verdieping zonder natuurschade kan worden gerealiseerd? Gaat het lukken om het oude verhaal dat de verdieping geen nadelige natuureffecten heeft, nader en scherper te onderbouwen en door aanvullende maatregelen "Raad van State- en Brussel-proof" te maken?

Het lijkt erop dat er in de stukken, overigens in soms steeds schrillere termen, de slechte staat van instandhouding van het Westerscheldegebied wordt getekend. In eerdere stukken kwamen wij dat helemaal niet zo tegen.

Hoe zit dat eigenlijk? Wanneer is de juridisch relevante kwalificatie gegeven?

Sprekend over mythes, bij lezing van de Brusselse brief vroeg ik mij opnieuw af of het geen mythe is dat je in dit gebied ecologie en economie zo intens kunt blijven verbinden. Enerzijds moet de Westerschelde toegang bieden voor de allergrootste schepen en wordt de volgende verdieping niet eens uitgesloten. Anderzijds worden de buitengewone natuurwaarden van de Westerschelde geroemd. Er moet meer ruimte zijn voor vogels, vissen en andere dieren. Wij hebben helemaal niets tegen vogels en varen, maar boeren of andere bewoners moeten niet uiteindelijk de rekening betalen en steeds met het ontpolderingsmonster worden bedreigd. Moet er niet een heldere keuze worden gemaakt, in de zin van: waar willen wij uiteindelijk naar toe met het Westerscheldegebied?

Goed nabuurschap met de Vlamingen is belangrijk, maar niet ten koste van de legitieme belangen van onze eigen inwoners. Voortvarendheid is geboden, beslist. Iedereen snakt naar duidelijkheid, maar tot het onmogelijke is niemand gehouden. Rechterlijke uitspraken moeten serieus worden genomen. Zo werkt dat in de rechtstaat. De Belgen zullen toch zeker wel billijken dat Nederland de onafhankelijke positie van de rechterlijke macht respecteert?

Hopelijk kan het komen tot een stevig onderbouwd verhaal waaruit onomwonden blijkt dat de beoogde verdieping geen nadelige natuureffecten kent, ofwel het oude verhaal in een strakker jasje. Voorkomen moet worden dat de nieuwe verdieping alsnog de route voor ontpoldering wordt. In de ontpolderingsdiscussie roepen wij het kabinet tot het volgende op: respecteer de gevoelens van de Zeeuwen, blijf recht doen aan herhaalde en consistente Kameruitspraken tegen gedwongen ontpoldering en blijf u volgens het besluit van april richten op de buitendijkse maatregelen. Dat is niet de gemakkelijkste weg, maar wel de beste.

De heer **Polderman** (SP): U zegt terecht: misschien is de verdieping niet mogelijk zonder schade toe te brengen. Stel dat de verdieping schade met zich meebrengt en het uitdiepen van de Westerschelde een moeilijk traject wordt. Welk standpunt neemt uw fractie dan in? Is het ontstaan van schade voor u dan een voldongen feit en zegt u dan: de verdieping moet kost wat kost doorgaan? Of zegt u met mij: wij moeten de vraag stellen die wij horen te stellen, de vraag die de verdieping betreft. Met die verdieping zouden wij wel eens een stapje terug kunnen doen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Mijnheer Polderman, ik meen net van u begrepen te hebben dat u niet van als-danvragen houdt. U confronteert mij er nu wel mee. Laat ik duidelijk zijn: wij hebben nooit op die verdieping zitten wachten. Net als u hebben wij daar altijd grote vraagtekens bij geplaatst. Wij hebben ons uiteindelijk door het kabinet over de streep laten trekken met de argumentatie: wees ervan verzekerd dat de verdieping geen nadelige natuureffecten heeft, dat wij er de natuuropgave niet verder mee belasten. Ik ga ervan uit dat het kabinet dat niet zomaar heeft gezegd, dat daaraan ook een MER ten grondslag ligt en dat het de kans moet krijgen om richting Raad van State en richting Brussel staande te houden dat de verdieping gerealiseerd kan worden zonder nieuwe natuurschade en

Van der Staaij

zonder nieuwe natuuropgave. Als blijkt dat dat niet het geval is, hebben wij een probleem. Dan moeten wij in het licht van bijvoorbeeld artikel 11 van het verdrag nagaan of wij alles wel door moeten laten gaan, of wij niet nog eens met de Belgen aan tafel moeten gaan zitten om de vraag te bespreken hoe het verder moet.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan de heer De Mos van de PVV. Hij levert zijn eerste bijdrage aan onze debatten. Dat betekent dat hij zijn maidenspeech houdt en dat de leden hem niet kunnen interrumpen. Straks zal ik hem namens u feliciteren. De leden krijgen pas de gelegenheid om hem te feliciteren na de eerste termijn van de kant van de Kamer. Het woord is aan de heer De Mos.

□

De heer **De Mos** (PVV): Voorzitter. Vrijdag kopte Elsevier: Westerschelde, ministers komen er niet uit. Dat is niet zo gek. Dit kabinet, dat de Nederlandse belangen zo verkwanselt, zal er ook niet uitkomen. Laat duidelijk zijn: ook voor de PVV is afspraak afspraak. De handtekening van de minister-president is ook voor de PVV veel waard. Daarom moet de derde uitbaggering van de Westerschelde in het belang van de Belgen doorgaan, maar wat de PVV betreft, moet men daarbij niet alleen letten op de lusten, maar ook op de lasten. De kosten voor dit project – ik bedoel hiermee de uitbaggering van de Westerschelde – moeten dus niet komen voor rekening van de Nederlandse belastingbetaler, maar voor rekening van de partij die bij dit project baat heeft, de Belg zelf.

Wat ging er volgens de PVV allemaal mis bij het behartigen van de Nederlandse belangen bij het ondertekenen van het Scheldeverdrag in 2005? De hoofdmoot van het Scheldeverdrag betreft toch vooral het uitbaggeren van de Westerschelde met een verdieping van de vaargeul tot 14,7 meter. Die moet voorkomen dat Antwerpen de concurrentiestrijd met andere havens, waaronder nota bene die van ons eigen Rotterdam, verliest. Het uitbaggeren is vooral in het belang van de Belgen. Om een concurrent van Rotterdam sterker te maken, tast Nederland diep in de buidel. Nederland betaalt miljoenen om zijn eigen haven, die van Rotterdam, in het voordeel van Antwerpen te verzwakken.

Niet alleen bij vervoer over het water, maar ook bij vervoer over het spoor doet Nederland er alles aan om de Belgische belangen goed te behartigen. Vanaf 2018 is er de IJzeren Rijn. Over een deel van Nederlands grondgebied denderen straks treinen van Antwerpen naar het Duitse Roergebied, een verdere uitholling van de concurrentiepositie van Rotterdam. Waar is toch die Nederlandse handelsgeest gebleven? Had bijvoorbeeld in 2005 niet bedongen kunnen worden dat het Nederlandse loodswezen alle binnenkomende schepen in de Westerschelde tot Antwerpen zelf mag beloodsen? Zomaar een idee.

Het Nederlandse kabinet heeft er in 2005 een voor Nederland zeer slechte deal uitgesleept. Ja, Nederland heeft in 1839 – dat is al weer een poosje geleden – met het Afscheidingsverdrag zich aan België verplicht om Antwerpen per schip bereikbaar te houden. Toen was echter nog niet bekend dat er containerschepen zouden komen met een enorme diepgang.

Het is bekend dat het uitbaggeren van de Westerschelde zal leiden tot slechts 0,7% tijdelijke aantasting van het Westerschelde-estuarium. Bovendien heeft minister Verburg van LNV, die wij toch allen kennen als een betrouwbare minister, toegezegd dat maatregelen worden genomen waardoor bij het baggeren schade aan de natuur zoveel mogelijk wordt voorkomen. Zelfs de milieclubs, vertegenwoordigd door de Zeeuwse milieufederatie en de vogelbescherming, geloofden in deze minister. Zij waren immers van begin af aan betrokken bij de opstelling van de Scheldeverdragen en hebben ingestemd met slim baggeren bij de derde verdieping.

Laten wij ook eens denken aan de belangen van de Zeeuwse boeren. Op het ingepolderde landschap verdienen zij hun boterham. Zonder enige ruggespraak met hen bereikten Nederland en Vlaanderen in 2005 na zes jaar onderhandelen een waardeloos akkoord dat mede inhield dat de Hertogin Hedwigepolder zou worden ontpolderd voor het bieden van natuurcompensatie. Natuurcompensatie, alleen het woord al: alsof er nu niets te genieten valt. Pal naast Het Verdronken Land van Saeftinghe ligt de prachtige Hertogin Hedwigepolder, een polder met zeer vruchtbare grond waar boeren onder andere snijmaïs, tarwe, uien, vlas en aardappelen verbouwen. Een smalle laan van imposant hoge bomen loopt dwars door het gebied. Onder andere de fazant, de patrijs en vele roofvogels hebben het er goed. Daar horen we de vogelbescherming dan weer niet over. De toename van natuurwaarde door ontpolderen is ongewis. De PVV is tegen iedere vorm van ontpolderen in de Zeeuwse delta, dus ook tegen ontpoldering van bijvoorbeeld het natuurgebied het Zwin. Ontpolderen is geen compensatie maar een extra schadepost. Het is immers een overstroming. De hele gedachte dat wij schatplichtig zijn aan de natuur, dat we natuur terug moeten geven aan de natuur, is decadent en absurd en alleen maar te vergelijken met de redenering dat je tijdens het tandenpoetsen de kraan open laat staan om zo de natuur het water weer terug te geven dat we er immers aan onttrokken hebben. Polders en drinkwater zijn zaken die veel geld gekost hebben. Die gooi je niet weg. Zo simpel is dat. Hoeveel mensen in Zeeuws-Vlaanderen worden gelukkiger als ze uit hun polder worden verjaagd, in het besef zo ruimte te maken voor een zeldzame snotdolf of zeester.

Voorzitter. Luctor et Emergo, ik worstel en kom boven. Een uitspraak die bij elke Zeeuw met de watersnoodramp uit 1953 nog vers in het geheugen bekend is. Er is de laatste decennia hard gewerkt om land van het water te winnen. Dan ga je geen dijken doorsteken. Ons bestaan hangt af van sterke dijken en duinen. Bij elke Nederlander zit dat toch in de genen? In april nog trokken de boeren in de Hertogin Hedwigepolder de champagne-flessen open. Het kabinet leek met een oplossing te komen. Met het kabinetsbesluit van 17 april werd een streep gezet door de plannen voor de ontpoldering langs de Westerschelde en werd aangegeven dat de gewenste 600 ha schorren en slikken buitendijks zou worden gecreëerd. Die maatregel schept de door alle partijen gewenste natuurgebieden voor vogels en biedt tegelijkertijd een verhoging van de veiligheid. Maar als een duveltje uit een doosje was daar de Raad van State, die na bezwaren van de in Nederland zo machtige milieulobby kwam met de uitspraak dat de vaargeul van de Westerschelde voorlopig niet mag worden verruimd en

De Mos

verdiept, omdat onduidelijk zou zijn welke gevolgen dat werk heeft voor de natuurlijke waarde. Deze uitspraak brengt de minister-president, een Zeeuw in hart en nieren, in een spagaat die zijn skateboardact van enige tijd geleden doet overtreffen. Hij moet nu kiezen voor de milieclubs of voor de Zeeuwse boeren, ook om als geloofsaanhanger van Europa te voorkomen dat de bemoeizuchtige Europese Unie Nederland op de vingers tikt wegens tekortschietend natuurbeheer in Zeeuwse wateren.

De PVV blijft zich ernstig zorgen maken over de veiligheid van de mensen die in de regio van de Westerschelde wonen. Heeft de Nederlandse overheid voldoende zicht op de scheepsladingen die de Antwerpse haven wil ontvangen? Te denken valt bijvoorbeeld aan gevaarlijke stoffen die vrij kunnen komen bij aanvaringen van schepen. Bovendien is in een recent onderzoek geconstateerd dat de slagkracht van de hulpverleningsdiensten in de regio van de Westerschelde onvoldoende is. Kan het kabinet garanderen dat het schepen die een gevaar vormen voor de regio zal weren van de Westerschelde? Wil het kabinet ook bevestigen dat de slagkracht van de aanwezige hulpdiensten op volle sterkte is?

Voorzitter. Ik dank u wel.

De **voorzitter**: Mag ik u als eerste van harte gelukwensen met deze maidenspeech? U werkte al een tijdje voor de fractie. Die ervaring kunnen wij hier goed merken. Mijn complimenten.

De heer **De Mos** (PVV): Dank u wel.

(geroffel op de bankjes)

De **voorzitter**: Straks gaan wij u allemaal feliciteren.

□

De heer **Koppejan** (CDA): Voorzitter. Ik wil de heer De Mos, conform de traditie in dit huis, als eerste spreker na hem van harte feliciteren met zijn maidenspeech.

De CDA-fractie is blij met het kabinetsbesluit van 17 april waarin een duidelijke voorkeur wordt uitgesproken voor buitendijks natuurherstel langs de Westerschelde in plaats van ontpolderen van de Hertogin Hedwigepolder. Wat het CDA betreft dient het kabinet ook in de nu ontstane situatie onverkort vast te houden aan dit besluit. De regering heeft willen luisteren naar de gevoelens die leven onder de Zeeuwse bevolking en een grote meerderheid in de Tweede Kamer. Een houding die wij overigens vanzelfsprekend vinden bij elk kabinetsbesluit. Wat dat betreft maakt het voor het CDA niet uit of het nu gaat over Zeeuwen, Friezen, Hollanders, Limburgers of Brabanders; ze zijn ons allemaal even lief.

Het kabinetsbesluit is in Zeeland met veel gejuich ontvangen. 17 april werd door een aantal Zeeuwen spontaan uitgeroepen tot de dag van de democratie. Het is nu aan ons, aan dit parlement, om het daadwerkelijk waar te maken. Dat het kabinet met zijn besluit niet voor de makkelijkste route heeft gekozen, heeft de discussie van de afgelopen maanden wel laten zien. Natuur- en milieuorganisaties tekenden bezwaar aan bij de Raad van State tegen de derde verdieping van de Westerschelde omdat zij hun zin niet kregen met het onder water zetten van de Hedwigepolder. Het gevolg is dat de Raad van State de vergunningverlening heeft geschorst.

Het CDA is bijzonder teleurgesteld over deze gang van zaken. Vooral voor onze Vlaamse zuiderburen vinden wij deze kwestie zeer vervelend. Nederland dient zijn afspraken met Vlaanderen na te komen. Wij roepen het kabinet dan ook op om alles in het werk te stellen opdat alsnog zo snel mogelijk kan worden gestart met de werkzaamheden voor de verdieping van de Westerschelde. Graag horen wij van het kabinet welke acties de regering hiervoor in gang heeft gezet.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Het moddergooien naar natuurorganisaties gaat in elk geval vanaf deze plek gewoon door, hoor ik, en ik ben daar erg ontstemd over. Als de heer Koppejan de uitspraak van de Raad van State, de milieubeoordelingen en het verdrag goed had gelezen, had hij kunnen weten dat de milieubeoordeling van het kabinet erop was gebaseerd dat de Hedwigepolder onder water zou staan. Daar heeft de Raad van State nog niet eens een uitspraak over gedaan. Dat zijn wel de afspraken die er lagen. Als de milieuorganisaties daar bezwaar tegen aantekenen, kun je onmogelijk zeggen dat zij "hun zin niet krijgen". Zij houden zich gewoon aan de afspraken die er waren.

De **voorzitter**: Had u een vraag?

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ja, ik wil graag weten hoe de heer Koppejan de afspraken beoordeelt die indertijd zijn gemaakt en of hij bereid is om deze te verscheuren.

De heer **Koppejan** (CDA): Ik weet niet op welke afspraken mevrouw Ouwehand doelt. Zij spreekt over de uitspraak van de Raad van State, maar daarin kan zij ook lezen dat er met geen woord wordt gerept over ontpoldering. En terecht, want het zijn twee gescheiden zaken. De ontpoldering van de Hedwigepolder staat in het kader van het verdrag om de natuurwaarden in het Westerscheldegebied te herstellen. Dat is één traject. Het andere traject is de uitdieping van de Westerschelde. Dat betreft een ander verdrag. De milieubeweging heeft aanvankelijk gezegd dat zij kan leven met de kwalificatie dat dit op een milieuneutrale wijze kan worden gedaan. Die steun heeft zij nu ingetrokken omdat zij op een ander traject, het traject waarbij het gaat om de ontpoldering, haar zin niet heeft gekregen. Dat is het enige wat ik zeg. Ik ontzeg de milieubeweging zeker niet het recht om naar de rechter te gaan. Dat is haar goed recht, maar het is mijn goed recht om te zeggen dat zij daarmee de besluitvorming probeert te beïnvloeden. Dat mag, maar de uiteindelijke belangenafweging dient in dit huis plaats te vinden.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Misschien heeft de heer Koppejan mij niet helemaal goed begrepen. De milieueffectbeoordeling was gebaseerd op het onder water staan van de Hedwigepolder.

De heer **Koppejan** (CDA): "Gebaseerd" is een groot woord. Er is wel naar verwezen.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Hoe groot acht de heer Koppejan de kans, nu de Raad van State daar nog niks over heeft gezegd, dat het kabinet de derde verdieping zonder milieuschade kan realiseren als de ontpoldering niet doorgaat?

Koppejan

De heer **Koppejan** (CDA): Ik denk dat het kabinet met een goed verhaal naar de Raad van de State zal moeten gaan. Het zal moeten overwegen of misschien extra milieumaatregelen nodig zijn, zonder overigens de ontpolderen. Dat laat ik echter graag aan het kabinet over.

De heer **Van der Ham** (D66): De heer Koppejan wil het heel erg opnemen voor die polder, maar ik moet wel constateren dat de CDA-premier, CDA-ministers en lokale CDA-bewindspersonen er indertijd gewoon hun handtekening onder hebben gezet. Nu maakt de heer Koppejan veel misbaar en zegt hij dat hij dat eigenlijk niet had gewild en dat wij nog maar moeten afwachten of het uiteindelijk gebeurt. Hij kan zijn handen in ieder geval wassen in het wassende water van al dat misbaar. Op het verwijt dat dit eigenlijk zijn strategie is – dat klinkt steeds luider in Zeeland – hoor ik graag de reactie van de heer Koppejan.

De heer **Koppejan** (CDA): Ik kan alleen maar zeggen dat op dit moment een heel goede oplossing van het kabinet voorligt. Wij hebben een duidelijke keuze gemaakt die overeenkomt met de keuze van een ruime meerderheid in de Tweede Kamer. Dit kabinet doet gewoon wat het parlement wil en wat de meerderheid van de Zeeuwse bevolking wil, namelijk niet ontpolderen. Dat kan de heer Van der Ham de premier en de rest van het kabinet toch zeker niet verwijten?

De heer **Van der Ham** (D66): Ik wil dan graag de reactie van de heer Koppejan horen op het feit dat hij een handtekening heeft gezet onder dat verdrag. Hij heeft er ook voor gestemd. De ontpoldering stond in het verdrag. Vervolgens heeft de commissie-Nijpels nog uitgesproken dat dit ook voor de waterveiligheid, zeer belangrijk voor de Zeeuwen, het beste is. Het is dus niet alleen maar een politieke keuze. Het is ook door de Raad van State en allerlei andere instanties aangemerkt als een van de belangrijkste vormen om de natuur te compenseren op een manier die economisch gezien goed is en die voor de natuur en de belastingbetaler beter is.

De heer **Koppejan** (CDA): Wij hebben tijdens de behandeling van de verdragen duidelijk gesteld dat er meer ruimte is om te kijken naar oplossingen. Daarvoor is het verdrag ook aangepast tijdens de behandeling van de verdragen. Vervolgens is inderdaad door mij een motie ingediend, die ruim is gesteund door de Tweede Kamer, waarin wij de regering de opdracht hebben gegeven om te onderzoeken welke alternatieven er zijn. Uiteindelijk moeten wij concluderen dat de regering ook heeft geluisterd naar de Tweede Kamer, want dat alternatief is omarmd en is nu vastgelegd in het kabinetsbesluit van 17 april. Kortom, wij hebben alle redenen om hier tevreden over te zijn. Uiteindelijk is gekozen voor een alternatief voor ontpoldering van de Hedwigepolder. Wij vragen het kabinet om daar onverkort aan vast te houden.

De heer **Van der Ham** (D66): Laatste vraag, voorzitter. De minister-president en ook andere bewindspersonen hebben gezegd dat het mogelijk toch nog kan eindigen in het ontpolderen van de Hedwigepolder. Is dat voor de CDA-fractie een optie? Zij hebben de optie opengehouden, hoe zit dat met u?

De heer **Koppejan** (CDA): Zij hebben de optie opengehouden met verwijzing naar de Europese regelgeving. Zij hebben gezegd: als het niet zou mogen van de Europese Commissie conform de Europese regelgeving, dan worden wij gedwongen om alsnog te ontpolderen. Iedereen is gehouden aan de wet, ook aan de Europese wet, dus ik begrijp heel goed dat het kabinet dat heeft moeten vermelden, ook gezien de procedures die nu lopen bij de Raad van State, etc. Ik begrijp heel goed dat zij dat vermelden, maar wij hebben natuurlijk ook onze juridische deskundigen uit Europa geraadpleegd en zij hebben ons verzekerd dat Europa niet het probleem is. Europa schrijft niet voor hoe je natuurherstel moet plegen, maar zegt alleen: regel natuurherstel en vervolgens gaan wij kijken of u die natuurherstelmaatregelen ook daadwerkelijk hebt uitgevoerd. Kortom, er is geen probleem wat betreft Europa.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik hoorde met groot genoegen de heer Koppejan zeggen dat hij nog steeds tegen ontpoldering is, ook na wat er nu is gebeurd. Ik heb afgelopen weekend de kranten goed gelezen en ik wil toch wel zijn reactie weten op het bericht dat de minister-president zei dat het toch anders kan lopen. Hij kan wel zeggen: dat is Europa, maar wat vindt de CDA-fractie ervan dat die deur toch wordt opengezet?

De heer **Koppejan** (CDA): De minister-president heeft niets anders gesteld dan wat hij al eerder had verwoord in het kabinetsbesluit van 17 april. Ik denk dat u deze vraag moet stellen aan de minister-president, maar ik heb er alle vertrouwen in dat dit kabinet conform het besluit van 17 april werkt aan een alternatief voor ontpoldering van de Hedwigepolder. Dat was een goed besluit en daar houden wij het kabinet aan.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Het is mooi om de vraag naar een ander te willen doorverwijzen, maar ik vraag gewoon wat de heer Koppejan ervan vindt. Zou dat voor hem acceptabel zijn? Hij spreekt hier sterke woorden. Dan wil ik ook horen of hij accepteert dat er ineens toch wat gebeurt. Verwijst hij dan naar het kabinet of zegt hij dan dat de CDA-fractie dat niet accepteert?

De heer **Koppejan** (CDA): Wij hebben ons heel duidelijk uitgesproken tegen gedwongen ontpoldering en voor het kabinetsbesluit waarin wordt gekozen voor een alternatief. Dat is een heel heldere lijn en die gaan wij volgen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Wij blijven u volgen.

De heer **Polderman** (SP): Ik heb een simpele vraag, want het zwartepieten over wie de schuld heeft, is begonnen. Wat dat betreft zou ik graag bij de feiten willen blijven. Het tracébesluit werd aangevochten en er zijn bezwaren tegen naar voren gebracht. Ik lees even een zinnetje voor: tegen de hiervoor genoemde besluiten, dat is dus het tracébesluit, hebben de verzoekers bij brieven bij de Raad van State, ingekomen 25 augustus 2008, bezwaar gemaakt. Daarna waren er op 11 mei 2009 aanvullende brieven. Daaruit volgt dat het bezwaar van die milieujongens, om zo te zeggen, al meteen na het tracébesluit in gang is gezet. U kunt niet zeggen dat zij pas zijn begonnen met bezwaar te maken toen het besluit over het schrappen van het ontpolderen in april 2009 was gevallen. Dat klopt gewoon feitelijk niet. In de uitspraak

Koppejan

van de Raad van State wordt niet gesproken over het ontpolderen van de Hedwigepolder, maar deze gaat puur en alleen over het tracébesluit. Mijn vraag is hoe u kunt verklaren dat de bezwaren al in 2008 naar voren werden gebracht. U kunt toch niet volhouden dat dit daarna was?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik denk dat het goed is om inderdaad een nuancering toe te passen. Een deel van de milieubeweging wilde al van het begin af aan heel duidelijk hiertegen procederen. Een ander deel heeft gezegd: zodra die ontpoldering doorgaat, trekken wij onze procedures in. Dat zijn de feiten.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik vraag mij toch wel af wat die beroemde handtekening van 2005 waard is. Wij denken dat dit perspectief geeft dat wij nog wat kunnen bij het regeerakkoord, want een handtekening betekent niet zoveel. Ik zie de premier al glimlachen, dus dat geeft perspectief voor de algemene politieke beschouwingen. Alle gekheid op een stokje, een handtekening zet je niet zomaar. Mijn vraag is wat die handtekening waard is. Staat de heer Koppejan niet tegen beter weten in een verhaal te houden dat van uitstel misschien afstel komt, terwijl hij diep in zijn hart ook wel weet dat wij er niet aan ontkomen dat er ontpolderd gaat worden, of het nu leuk is of niet?

De heer **Koppejan** (CDA): Dat ben ik dus echt niet met u eens. Anders had het kabinet ook niet het besluit genomen op 17 april 2009 om te kiezen voor een alternatief. In goed overleg zou zo'n alternatief worden toegevoegd aan het verdrag. Daarmee zou de Hedwigepolder vervallen. Dat is allemaal bespreekbaar. In die zin zie ik uw probleem niet. Natuurlijk, wij hebben nu de procedure bij de Raad van State. Ik heb ook vragen gesteld aan het kabinet over hoe wij daar uitkomen, maar ook daar zijn oplossingen mogelijk. Waar een wil is, is een weg. Uiteindelijk gaan wij hier in dit huis over de besluitvorming. Wij gaan ons toch niet direct neerleggen of bij een adviescommissie of bij een procedure die bij de Raad van State speelt?

De **voorzitter**: Wij moeten oppassen dat wij niet in herhaling vallen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): De conclusie is dat die handtekening niets waard is voor het CDA. Ik kan het echt niet anders interpreteren en ik betreur dat. U hebt natuurlijk de brief van de Europese Commissie gelezen. Deze was pittig, zelfs zeer pittig. Daarin wordt aangegeven dat de huidige voorstellen van het kabinet om de natuur te compenseren veel te weinig voorstellen. Hoe gaat het CDA dit dan oplossen en hoe gaat met name ook het CDA dat half miljard betalen om eventuele alternatieven te bekostigen?

De heer **Koppejan** (CDA): Het bedrag van een half miljard is nieuw voor mij. De brief is geschreven door ambtenaren van de Europese Commissie. Zij stellen een aantal kritische vragen, die ook door de milieubeweging zijn gesteld. Maar het is dus heel duidelijk een vraag en geen opdracht. In diezelfde brief wordt ook gesteld dat, ik citeer, de lidstaten over een ruime marge beschikken om te beoordelen welke instandhoudingsmaatregelen zij willen nemen om te voldoen aan hun verplichting op basis van de Habitatrictlijn. Dat is exact wat ik hier ook

steeds heb beweerd. De Europese Commissie geeft Nederland de ruimte om zelf aan te geven hoe het de herstelmaatregelen gaat invullen. Natuurlijk stelt zij kritische vragen zoals: gaat het allemaal goed? Ik heb er alle vertrouwen in dat het kabinet die kritische vragen uitstekend zal kunnen beantwoorden. Dan is er helemaal niets aan de hand. Vragen zijn er om beantwoord te worden!

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik heb goed naar het betoog van collega Koppejan geluisterd.

De heer **Koppejan** (CDA): Dank u.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Hij komt uitgebreid terug op de brief van minister Verburg van 17 april 2009. Daarin staat dat het kabinet heeft besloten om naar een alternatief te gaan zoeken. Is de heer Koppejan het met mij eens dat die brief een dubbelbesluit is?

De heer **Koppejan** (CDA): Ja, dat ben ik met u eens. De mogelijkheid wordt opengelaten voor het geval dat de Europese Commissie en de Europese regelgeving het alternatief om alsnog te gaan ontpolderen niet zouden toestaan. Wij hebben ons daarover keurig laten informeren, ook door alle mogelijke Europese rechtsdeskundigen. Wij hebben er volkomen vertrouwen in dat het op dat punt niet fout kan gaan.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ja ...

De heer **Koppejan** (CDA): Ja!

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Dan bent u al een heel stuk verder dan andere juristen in het land.

De heer **Koppejan** (CDA): Ja!

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Dat is maar goed ook, want dan heeft die beroepsgroep in deze barre tijden ook extra brood.

De heer **Koppejan** (CDA): Ik wil u graag de naam van die juristen doorgeven. Ik deel graag deze kennis met u.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Dat lijkt mij boeiend. Als je constateert dat er een moeilijk probleem ligt in het eerste deel van het besluit, hoe lang moet je dan doorgaan voordat je de eindconclusie kunt trekken dat je inderdaad aan het eind van de opties bent?

De heer **Koppejan** (CDA): Luister, mijnheer Cramer. Wij zitten hier als volksvertegenwoordigers om op te komen voor de mensen die wij vertegenwoordigen. Hier zitten zij in de zaal. Deze mensen willen van ons horen en zien dat wij ons tot het uiterste inspannen om die polder droog te houden. Dat u al bij voorbaat opgeeft en al bij een rapport van de commissie-Nijpels zegt: dit is de waarheid en ik geef op ...

De **voorzitter**: Mijnheer Koppejan, probeert u te blijven spreken via de voorzitter. Dat hebben wij zo afgesproken.

De heer **Koppejan** (CDA): Voorzitter, mijn excuses.

Dan zeg ik: dat is een verschil tussen de ChristenUnie en het CDA.

Koppejan

De **voorzitter**: Mijnheer Cramer, uw slotvraag.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter, ik word nu ineens rechtstreeks aangevallen op een heel ander punt. Daarmee ontwijkt de heer Koppejan de kern van mijn vraag. Het gaat er immers niet om of ik mijn hoofd al in de schoot heb gelegd bij de heer Nijpels. Het gaat erom dat wij bij de ratificatie van de Scheldeverdragen minister Verburg Kamerbreed de opdracht hebben gegeven om een uiterste poging te doen om naar een alternatief te zoeken. Dat alternatief was de commissie-Nijpels. Daar kunnen wij heel lang over "dimdammen", maar de heer Koppejan ontloopt mijn vraag hoe lang wij dan moeten doorgaan voordat wij ook de burgers in dit land – hij wijst hierbij naar de publieke tribune, wat overigens niet de gewoonte is in dit huis – helderheid gaan geven met welk besluit dan ook. Daarom nogmaals mijn vraag aan u: het is een dubbelbesluit; hoe lang duurt het voordat het CDA dat echt beseft?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik verwacht van dit kabinet voor 2010 een heel duidelijk uitsluitsel over de aanpak, de alternatieve plannen en de uitvoering daarvan. Natuurlijk, wij kunnen zeker niet langer dralen. Er zal gehandeld moeten worden.

Voorzitter. Ik vervolg mijn betoog. Met de keuze voor alternatieven voor ontpoldering is het ook belangrijk om de komende tijd in Zeeland te werken aan herstel van maatschappelijke en bestuurlijke verhoudingen. Dit advies van de commissie-Nijpels zouden wij wél willen overnemen. Als de milieubeweging bereid is om met het kabinet een open gesprek aan te gaan zonder daarbij ontpoldering als voorwaarde vooraf te stellen, dan moet het kabinet wat ons betreft daar positief op reageren. Samen, met elkaar, op een integrale wijze werken aan het natuurherstel in de hele zuidwestelijke delta. Daar ligt de toekomst. Daar liggen ook de grote uitdagingen om de natuur te herstellen, zoals de problematiek van de blauwalg in het Krammer-Volkerak-Zoommeer. Of de zandhonger in de Oosterschelde en de achteruitgang in het Grevelingenmeer. Liever daar gezamenlijk onze energie in steken dan doorgaan met discussies over ontpolderen waar iedereen in Zeeland doodziek van wordt.

Daarom is de CDA-fractie ook van mening dat met het besluit over de invulling van 600 ha estuariene natuur langs de Westerschelde het ook duidelijk moet zijn dat dit het dan ook is. Met andere woorden, suggesties van de commissie-Nijpels en andere milieuclubs als zou er naast deze 600 ha in de toekomst nog eens 1500 tot 3000 ha estuariene natuur gerealiseerd moeten worden, moeten zo snel mogelijk van tafel. Ik hoor graag een bevestiging van de minister dat er in de toekomst geen sprake kan zijn van nog weer nieuwe natuuropgaven die om gedwongen ontpoldering vragen.

Naar aanleiding van het kabinetsbesluit hebben wij nog een paar vragen. Hoe is de communicatie met de Europese Commissie tot op heden verlopen?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik geloof niet zo goed!

De heer **Koppejan** (CDA): Er is al gesproken over de brief die wij hebben ontvangen, maar er zullen ongetwijfeld nog meer contacten zijn geweest. Kan de minister ons daar nader over informeren?

Wanneer is de precieze invulling van het buitendijkse alternatief gereed en wanneer kan met de uitvoering daarvan worden begonnen? Hoe staat de minister tegenover de gedachte om de regie bij de uitvoering van de buitendijkse alternatieven voor ontpoldering te leggen bij de provincie Zeeland? In combinatie hiermee gaan wij er ook van uit dat Zeeland nog steeds kan beschikken over de eerder door het Rijk toegezegde compensatie van 100 mln. voor de infrastructuur en de landbouw.

Voorzitter. Ik kom tot een afronding. De Zeeuwen hebben een geschiedenis die gekenmerkt wordt door een eeuwenlange strijd tegen of met het water. De Zeeuwse samenleving, de politiek, het kabinet, allen hebben de afgelopen periode geworsteld met het ontpolderingsvraagstuk. Maar de Zeeuwse wapenspreuk luidt niet voor niets *Luctor et Emergo*: ik worstel en kom boven.

(applaus)

De **voorzitter**: Nee, nee, dat mag niet, echt niet. Dan moet u vroeg naar huis, en dat willen wij niet. Het woord is aan de heer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik wil toch even weer neerdalen. Wij gaan het straks met de premier hebben over de beweegredenen voor al deze stappen. Ik wil het even hebben over uw plan, over uw alternatief. Dat gaat immers extra geld kosten. Dat gaat Vlaanderen dus niet betalen. Dat wordt geraamd op ongeveer 300 mln. Misschien is het minder, maar dan is het nog steeds heel veel geld. En er is nog geen ministerie gevonden die dat gaat betalen. Hebt u een suggestie? Wie gaat dat betalen?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik verwijs daarvoor graag naar de brief van het kabinet. Daarin wordt gesproken over 200 mln. Als wij kijken naar de kosten die door de waterschappen geraamd zijn voor de alternatieve maatregelen, dan zitten wij alweer aan een veel lager bedrag. Waar het precies eindigt, de beantwoording van die vraag laat ik graag over aan het kabinet. Maar het moet duidelijk zijn dat het inderdaad iets extra's kost. En dat is ook mede te danken aan de commissie-Nijpels. De heer Nijpels ging als commissievoorzitter naar Vlaanderen en vroeg: als het iets anders wordt dan die ontpoldering, bent u dan wel bereid om mee te betalen? Nou, dat heeft ons heel wat geld gekost?

De **voorzitter**: Mijnheer Koppejan, u moet echt proberen om iets beknopter te antwoorden.

De heer **Van der Ham** (D66): Als wij bij een begrotingsbehandeling zouden zitten en u zou dit voorstel doen zonder daarvoor een dekking te leveren, dan zou u dat niet van uzelf accepteren.

De heer **Koppejan** (CDA): Het is geen begrotingsbehandeling.

De heer **Van der Ham** (D66): Maar het kost wel geld. U komt met een alternatief. De rekening zou betaald worden door België, maar nu zadelt u de Nederlandse belastingbetaler op met een extra bedrag dat kan oplopen tot 180 mln. Misschien wordt het zelfs wel 200 mln. Wie gaat dat betalen? Wijst u ze maar aan! Is dat het ministerie van Verkeer en Waterstaat? Is het de

Koppejan

minister van Algemene Zaken? Hij heeft zich er de afgelopen maanden namelijk het meest mee bemoeid. Hij heeft niet eens zoveel op zijn begroting staan. Of is het het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik concludeer dat het kabinet het bedrag zelf noemt in zijn kabinetsbrief. Ik wacht het voorstel van het kabinet op dit punt gewoon af.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik heb een simpele vraag. Luisterend naar de heer Koppejan vraag ik me af waarom de CDA-fractie voor die verdragen heeft gestemd? Ik begrijp dat niet.

De heer **Koppejan** (CDA): Dat is heel eenvoudig. Op dat moment was er een interpretatieve verklaring aangenomen die ruimte schiep om tot nadere afspraken te komen over de ontpolderingskwestie. Dat is ook in de onderhandelingen met Vlaanderen afgesproken. Later is dat ook nog in de Eerste Kamer bevestigd na een gesprek dat minister Verburg heeft gehad met de minister in Vlaanderen. Het is dus gewoon in een regulier proces afgesproken. We hebben ervoor gekozen om het op deze wijze te doen. Mag ik u dan ook een tegenvraag stellen? Ik vind het merkwaardig dat u, samen met uw Vlaamse collega's, bepleit om een noodwet aan te nemen, terwijl uw eigen fractie tegen die verdragen heeft gestemd. U heeft dus eerst de Belgen de mogelijkheid van ontdeeping ontnomen en later pleit u alsnog voor een noodwet. Dat is ook met twee monden spreken.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Het is simpel: verdrag is verdrag. Daarom had de CDA-fractie kunnen tegenstemmen. Wat daarna gebeurt, is iets anders. Mijn vraag aan u was: waarom hebt u voor dat verdrag gestemd? Daardoor is het probleem ontstaan.

De heer **Koppejan** (CDA): Ik heb het u al uitgelegd. Wij lossen dat probleem op een andere manier op.

De heer **Polderman** (SP): Ik hoorde de heer Koppejan zeggen dat Zeeland die verdere ontpolderingen moeten worden bespaard, dat het nu wel genoeg is met die natuurcompensatie en dat we dat niet meer moeten doen. Mag ik daaruit afleiden dat de heer Koppejan mijn mening deelt dat het dan ook een keer afgelopen moet zijn met die verdiepingen? Er zijn al geluiden uit Antwerpen dat er na deze verdieping weer een verdieping komt en dat dat dan weer gecompenseerd zou moeten worden. Ik zou graag een klip-en-klaar antwoord van de CDA-fractie willen. Is deze verdieping, mits deze doorgaat, wat ik niet hoop, absoluut de allerlaatste?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik heb nog geen voorstel ontvangen voor een vierde verdieping. De derde verdieping moeten wij nu eerst maar eens realiseren. Ik zie ook wel in dat er op een gegeven moment een einde komt aan het verdiepen. De Westerschelde kan op een gegeven moment niet alles aan. Ik zie ook een trend dat schepen steeds meer aanmeren in de haven die het dichtst bij de monding ligt, zie de Tweede Maasvlakte en zie de plannen voor een Westerscheldecontainerterminal in Vlissingen. Zie ook Zeebrugge. De trend is dat schepen veel meer aan het begin van de monding hun lading lossen dan stroomopwaarts.

De heer **Polderman** (SP): Die trend heb ik ook gesignaleerd. Ik concludeer dat er met de CDA-fractie te praten valt over een volgende aanpassing, verdieping en verbreding van de Westerschelde.

De heer **Koppejan** (CDA): Dat is nu niet aan de orde.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik moest even bijkomen van het wel heel opzichtige cliëntelisme dat ik zojuist hoorde van de heer Koppejan. Ik kreeg ook de indruk dat wij meer te maken hebben met de heer "Kopinhetzand". Wij kunnen inderdaad net doen alsof er niets aan de hand is. De heer Koppejan komt op voor de Zeeuwen en de boeren. De CDA-fractie heeft echter in 2005 net zo goed haar handtekening gezet. Waar waren toen de stoere woorden? Wij moeten gewoon eerlijk zijn en toegeven dat wij er niet aan ontkomen. De heer Koppejan stelt dan het kabinet de vraag: hoe is de communicatie met de Europese Commissie? Welnu, die is niet te best, zo kan ik hem verzekeren. De communicatie met de Belgen is dat ook niet. Daarom vraag ik de heer Koppejan: wees nu eens oprecht. Hij kan wel tegen beter weten in zeggen dat het allemaal crescendo gaat, maar hij weet net zo goed als ik dat dit niet gaat gebeuren. Ik doe daarom een dringend beroep op hem om hier niet alleen voor Zeeland te staan. Wij staan hier als Kamerleden voor heel Nederland. Geldt dat ook voor u, mijnheer Koppejan?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik kom op voor al die mensen in Nederland die hun polders willen behouden. Dat speelt nu in Zeeland, maar het kan morgen in Friesland, overmorgen in Noord-Brabant en daarna in Holland aan de orde zijn. Ik heb echter ook een vraag aan u. Wie vertegenwoordigt u in dit debat?

De **voorzitter**: Neen, neen. Ik weet niet welke cursus u hebt gevolgd, maar zo werkt het niet. Als mevrouw Van Gent staat waar u nu staat, kunt u haar vragen stellen. Mevrouw Van Gent stelt haar vervolgvraag.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik zou graag willen weten of de heer Koppejan opkomt voor zowel het natuurbelang, als het verdiepen van de Westerschelde. Ziet hij dit als een dubbelbesluit, in de zin dat het tegelijkertijd wordt geregeld? Ook Zeeland is divers, want ook daar wonen genoeg mensen die wel vinden dat de natuur op een adequate manier moet worden gecompenseerd. Ik vraag de heer Koppejan daarom indringend: staat hij hier alleen voor een beperkt aantal Zeeuwen, met alle respect, of voor heel Nederland?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik sta hier voor heel Nederland, voor alle mensen die hun polders willen behouden, in tegenstelling tot u. Want waar staat u nu voor? Fungeert u als verlengstuk van de milieubeweging? Welke Zeeuwen vertegenwoordigt u nog? Of bent er alleen maar voor de belangen van de onderwaterplanten in de Westerschelde?

De **voorzitter**: Nu doet u het met een omweg toch. Mevrouw Van Gent mag best antwoorden, natuurlijk!

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat scheelt mij heel wat tijd in mijn eerste termijn, voorzitter. Ik heb het ook al tegen de heer Polderman gezegd, mijnheer Koppejan,

Koppejan

voor de fractie van GroenLinks was het destijds een zeer lastige afweging toen de verdragen over de Westerschelde werden gesloten. Voor mijn fractie hoefde die verdieping niet. Zij heeft toen echter ook ingezien dat het uitermate belangrijk is om er met elkaar uit te komen en dat daarvoor geven en nemen nodig is. In 2005 zijn de Scheldeverdragen gesloten. Er zijn handtekeningen gezet. Daar staat mijn fractie voor en kruipt niet terug. Dat zou de heer Koppejan ook moeten doen!

□

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer heeft de verdragen met België geratificeerd. De kern van die verdragen is: verdieping van de Westerschelde, 600 ha natuurherstel plus de voorwaarde dat dit op tijd en snel gebeurt. Dit zijn wat ons betreft nog steeds de randvoorwaarden. De invulling van het natuurherstel: 600 ha nieuwe estuariene natuur, was het enige discussiepunt dat restte. Daarover ontvingen wij op 17 april een brief van minister Verburg.

De Partij van de Arbeid ondersteunt het dubbelbesluit. Er wordt nog één alternatief verder uitgewerkt en op zijn merites onderzocht: namelijk buitendijks nieuwe estuariene natuur creëren. Als dat alternatief niet haalbaar is, vallen wij terug op de ontpoldering van de Hedwigepolder. Wij hebben bewust ingestemd met onderzoek van dit alternatief omdat wij tijdens en na de hoorzitting tot de conclusie kwamen dat bij de bevolking een groot verlangen bestond om deze laatste strohalm nog te grijpen.

U hebt gehoord dat ik spreek over hét alternatief, namelijk het plan van de Zeeuwse waterschappen. Verlagen van Het Verdrongen Land van Saefinghe levert geen nieuwe estuariene natuur op, slechts verandering.

Inmiddels is het september. Wij gaan ervan uit dat minister Verburg méér dan voldoende tijd heeft gehad om het alternatief verder uit te werken en te toetsen aan de criteria zoals die in brief van de Europese Commissie die wij gisteravond ontvingen, helder en duidelijk omschreven zijn. Wat is het resultaat van de uitwerking van het alternatief? Wij gaan ervan uit dat dit morgen in het kabinet voorligt. Klopt die veronderstelling?

In de brief van 17 april wordt niet gesproken over fatale termijnen. Wij moeten ons echter wel houden aan het verdrag. Het kabinet heeft dat aan de Belgen beloofd. Vóór 1 januari moet duidelijk zijn hoe en wanneer begonnen kan worden met de verdieping en met de realisatie van 600 ha nieuwe estuariene natuur. Voor ons waren en zijn die twee dingen onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Voorzitter. Wij hebben onze steun uitgesproken aan het dubbelbesluit met de randvoorwaarden die ik juist heb aangegeven en daarbinnen ruimte gegeven aan het alternatief. Als de minister nu al weet dat zij geen zekerheid kan verschaffen over onze voorwaarden – herstel, verdieping en op tijd – vindt mijn fractie het beter om de knoop maar meteen door te hakken, iedereen niet langer in onzekerheid te laten en over te gaan tot ontpoldering van de Hedwigepolder.

Het voorstel van de fractie van de VVD voor het maken van een noodwet steunen wij niet. Dat zou leiden tot ontkoppeling van verdieping en natuurherstel en dat is voor ons onbespreekbaar. Bovendien vinden wij dat het de Rijksoverheid niet past een uitspraak van de Raad van

State naast zich neer te leggen. Dat pikken wij van niemand dus ook niet van onszelf. Bovendien zou dit juridisch volstrekt een doodlopende weg zijn; zelfs een noodwet kan Europese richtlijnen niet aan de kant zetten. Overigens zijn wij erg benieuwd wat minister Verhagen nu echt met de Belgen heeft afgesproken. Wat houdt "zonder vertraging uitdiepen" precies in? Is de uitspraak van minister Verhagen – "nog dit jaar" – nu kabinetsbeleid?

Voorzitter. Ten slotte wensen wij het kabinet succes en wijsheid toe bij het nemen van zijn beslissing morgen. Wij zullen de uitkomst beoordelen langs de geschetste drie randvoorwaarden: én verdieping, én natuurherstel, én op tijd.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb eigenlijk maar één vraag aan mevrouw Roefs en die wil ik haar op de vrouw af stellen. Als ik al die vragen van u hoor, mevrouw Roefs, dan hoor ik een grote zweem van twijfel of dat huiswerk wel in orde is, of daar wel een beetje pit in zit en of het überhaupt wel mogelijk is dat het kabinet met een alternatief komt voor de Hedwigepolder. Dan zou ik zeggen: mevrouw Roefs, laten wij elkaar niet voor de gek houden. Laten wij doorpakken en echt zo snel mogelijk de knoop doorhakken, want al die omzwerpende bewegingen leiden tot niets. Bent u bereid met mij in tweede termijn de knoop door te hakken als er een slap antwoord komt van het kabinet, zodat wij vandaag zekerheid en helderheid hebben?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ik denk dat ik heel duidelijke vragen aan het kabinet heb gesteld en ik wacht de antwoorden daarop af. Ik denk dat ik duidelijk heb gemaakt dat ik wel een probleem zie, maar ik wil weten hoe ver het kabinet is met het alternatief. Ik verwacht dat dit gewoon uitgewerkt is, dus daar kunnen wij een oordeel over vormen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik heb nog een kleine vervolgvraag, echt kort. Geloof u zelf eigenlijk nog wel in het alternatief? Als ik u dat nu eens heel eerlijk vraag en u diep in de ogen kijkt: gelooft de PvdA-fractie nog in een alternatief voor de Hedwigepolder?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ik heb er een heel hard hoofd in.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Dat is duidelijke taal. Hebt u nu gezegd, mevrouw Roefs, dat het voor u denkbaar is dat wij tijdens dit debat – want dan hebben wij waarschijnlijk een groeiende meerderheid – de knoop doorhakken en dat wij die ontpoldering gewoon duidelijk neerzetten, van: dit gaan we doen en zo gaan we het oplossen?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Kijk, ik ben op zich erg teleurgesteld dat wij nog steeds niet hebben gehoord wat het kabinet ervan vindt. Ik ben wel heel benieuwd wat het kabinet morgen beslist, maar ik ben ook heel benieuwd naar de stand van zaken ten aanzien van het alternatief.

De heer **Van der Ham** (D66): Met andere woorden: als de minister van Landbouw bijvoorbeeld verklaart dat men nog niet voldoende is opgeschoten met het uitwerken van het alternatief, dan is het mogelijk dat u

Roefs

aan het einde van de avond zegt: geef duidelijkheid en ga weer terug naar het oude plan.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ik heb drie randvoorwaarden genoemd en die randvoorwaarden waren én verdieping, én herstel, én op tijd.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Mevrouw Roefs noemde mijn naam, vandaar dat ik toch even wil reageren. Mevrouw Roefs ziet niets in een noodwet. Dat is haar recht. Ze zegt dat het ook allemaal juridisch niet kan. Ik heb mij ervan laten overtuigen door een staatsrechtsgeleerde dat het wel kan. Ik mag haar ook verwijzen naar Het Financieele Dagblad. Allen zou je dan beide elementen moeten opnemen in de wet, zoals ik ook gezegd heb: neem het verdiepen op, het uitbaggeren en de wijze van compensatie. Ik wil dat toch graag rechtgezet zien.

De **voorzitter**: Dat was geen vraag. Dan ga ik meteen door naar de heer Polderman.

De heer **Polderman** (SP): Voorzitter. Ik had ook een vraag. Ik wil weten wat nu de positie van de PvdA is. Mevrouw Roefs legt een aantal vragen voor aan het kabinet, maar wat vindt zij nu zelf van met name de brief die wij gisteren uit Brussel kregen? Mevrouw Van Gent zegt mijns inziens terecht dat mevrouw Roefs daar de nodige twijfels bij heeft. "Ik heb er een hard hoofd in", zei mevrouw Roefs. Ik constateerde ook net in het interruptiedebat dat ze eigenlijk zegt: het zal toch ontpolderen worden. Dus daar komt het misschien aan het einde van de avond op neer. Tot nu toe is het standpunt van het kabinet geweest – en daar heeft mevrouw Roefs mee ingestemd – dat ontpolderen niet zal gebeuren en niet aan de orde was. Mag ik daaruit concluderen dat er dan toch gewoon verschil van mening is tussen mevrouw Roefs en de geluiden die tot nu toe uit het kabinet kwamen?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Nee, dat mag u niet concluderen, want ik heb heel duidelijk gezegd dat wij spreken over een dubbelbesluit. Dat dubbelbesluit is de brief van 17 april en daar staat in: wij onderzoeken nog één alternatief en anders vallen wij terug op ontpoldering van de Hedwigepolder. Ik heb net gezegd dat ik vind dat het allemaal erg lang gaat duren. Wij hebben handtekeningen gezet en afspraken gemaakt. Als rijksoverheid moeten wij natuurlijk wel betrouwbaar zijn. Wij kunnen nu niet zomaar tegen de Belgen zeggen: vergeten jullie het maar. Wij hebben ook nog een keer onze handtekeningen onder het verdrag gezet. Het is duidelijk dat er drie dingen moeten gebeuren: het moet op tijd, er moet sprake zijn van natuurherstel en er moet verdieping plaatsvinden. Het gaat om die drie dingen. Als het alternatief daar niet aan kan voldoen, zitten wij bij de terugvaloptie.

De heer **Polderman** (SP): Dan vallen wij dus terug op ontpolderen. Dat is helder. Dat is dus een nieuwe koers. Ik ben benieuwd of het kabinet het daarmee eens is, maar dat horen wij zo. U zegt eigenlijk als coalitiepartij dat u grote twijfels hebt en dat het ontpolderen zal worden. Daar komt het op neer. Wij zien het straks. In de tweede termijn kunnen wij daar helderheid over krijgen,

want wij moeten afwachten wat het kabinet zegt. Dit is voorlopig mijn conclusie.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Laten wij even duidelijk zijn: de motie-Van der Staaij is door de PvdA-fractie niet ondersteund.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Wij spreken over de brief van het kabinet van 17 april. Ik begrijp nu dat de Tweede Kamerfractie van de PvdA op 3 september zegt dat de datum, de snelheid, voor haar heel belangrijk is. Is het logisch om in deze fase ineens met een tijds-klem te komen?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Dat vind ik ook een beetje vreemd. Als wij op 17 april een brief krijgen van de minister van LNV waarin staat dat er nog een laatste alternatief wordt onderzocht, mag ik toch veronderstellen dat men gedurende al die maanden die daarna zijn verstreken wijzer is geworden over het een en ander. Ik wil graag weten hoe ver men op dit moment is gevorderd. Bovendien hebben wij een afspraak. Ik weet niet wat minister Verhagen of premier Balkenende hebben afgesproken met de Belgen, maar wij hebben toch ook gezegd dat wij hen gaan helpen. Wij kunnen wel net doen alsof dat niet het geval is, maar er zit wel een tijds-limiet aan.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Er zit een tijds-limiet aan, zegt u nu. U weet echter ook uit het dossier dat er tot nu toe is dat er nog een verzoek om informatie ligt uit Brussel waar nog een antwoord op zal moeten komen. Wij hebben gezien dat de termijn daarvan nog loopt. Zegt u nu dat u eigenlijk op voorhand al weet dat wat u nu zegt eigenlijk betekent dat u het alternatief de nek omdraait? Of wilt u zich, met de informatie die u nu hebt, nog serieus inzetten voor het alternatief: niet ontpolderen?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ik kan wel weer herhalen wat ik eerder heb gezegd, maar wij hebben drie randvoorwaarden gesteld en daar moet aan worden voldaan. Ik denk dat wij een eind op weg moeten zijn met een alternatief willen wij nog op tijd kunnen voldoen aan waar wij handtekeningen onder hebben gezet.

De **voorzitter**: Ik verzoek iedereen om te proberen herhalingen in de vraagstelling en de antwoorden te vermijden.

De heer **Koppejan** (CDA): Mevrouw Roefs, bent u nog steeds bondgenoot in het streven om een alternatief te vinden voor het ontpolderen van de Hedwigepolder? Wilt u er nog steeds alles aan doen om een succes te maken van het genomen kabinetsbesluit? Kunt u nader expliciteren wat u precies met uw opmerking over tijd bedoelt? Wat voor tijdgrenzen wilt u stellen?

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ik heb in mijn tekst 1 januari genoemd omdat wij hebben afgesproken dat wij op die datum beginnen met het aanleggen van 600 ha nieuwe estuariene natuur. Daar hebben wij onze handtekeningen onder gezet. Dat staat in het verdrag, in de ontwikkelingsschets.

De heer **Koppejan** (CDA): Ik mag dus de conclusie

Roefs

trekken dat als het kabinet met een goed alternatief voorstel komt, het nog steeds op uw steun kan rekenen.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ja, dat is het dubbelbesluit. Ik hoor straks hoe ver men is met het alternatief, maar er zijn drie voorwaarden.

De heer **De Mos** (PVV): U wilt drie dingen. Het laatste zou eventueel toch het ontpolderen kunnen zijn, als natuurcompensatie. Vindt u niet dat de polder eigenlijk al prachtige natuur is? Die maakt u eigenlijk nu kapot. De vos, de roofvogels en de patrijs, waar gaan die allemaal naartoe? Als u aan een gemiddelde Nederlander vraagt wat hij vindt van de Hertogin Hedwigepolder, zegt hij dat het prachtige natuur is.

De **voorzitter**: Probeert u via de voorzitter te spreken, mijnheer De Mos.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): De Hedwigepolder is geen natuur, maar cultuur. Ik vind hem heel erg mooi. Ik vind het ook heel erg, maar wij moeten wel voldoen aan de instandhouding van de Westerschelde. Wij hebben niet voor niets zo hard gevochten – dat doen wij nog steeds – voor een alternatief. Wij hebben echter ook een dubbelbesluit genomen en daar sta ik ook voor. Als het niet lukt met het alternatief, is het toch de Hedwigepolder.

De heer **De Mos** (PVV): Als mevrouw Roefs het zo erg vindt, dan kan zij wellicht alle Zeeuwen blij maken die hier vanavond op de publieke tribune zitten. Zij leven in de polder en vinden het een prachtig natuurgebied. Ze verdienen er bovendien hun boterham.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Ik kan mij goed voorstellen dat zij dat vinden. Er zijn echter ook erg veel mensen, ook veel Zeeuwen, die veel waarde hechten aan de kwaliteit van de Westerschelde. Zij willen die kwaliteit behouden. Bovendien hebben wij het op deze manier afgesproken met de Belgen. Ik hecht aan afspraken.

□

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Vlaanderen is boos en Zeeland verkeert in onzekerheid. Toch was het Westerscheldedossier juist begonnen met het voornemen om voor beide iets goeds te doen. Het dichtslippen van de Schelde moest worden tegengegaan, evenals het verzilten van de bodem. Bovendien moest de waterveiligheid worden verbeterd. Er kwam een plan en er werd een handtekening gezet. De afspraak stond ... maar opeens stond de afspraak niet meer en kwam de premier met een geheel eigen voorstel. In mijn eerste termijn heb ik vooral heel veel vragen.

Kunnen de minister van LNV, de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de premier bevestigen dat zij nog steeds achter de aanbevelingen staan van de commissie-Nijpels? Die commissie stelde dat ontpoldering van de Hedwigepolder de beste remedie is, juist op het punt van de waterveiligheid die voor de Zeeuwen van zo ongelooflijk groot belang is. Hoe reageert de premier op de stevige kritiek die de heer Nijpels op dit moment op hem heeft?

Klopt het dat het ontpolderen van Hedwigepolder goedkoper uitvalt voor de Nederlandse belastingbetaler?

Hoeveel scheelt dit ten opzichte van het huidige plan? Klopt het dat de Vlamingen nu hun bijdrage niet zullen betalen? Op welke manier zal het kabinet deze tegenvaller opvangen? Welk ministerie zal daar mogelijk voor opdraaien?

De heer **Koppejan** (CDA): Voorzitter ...

De heer **Van der Ham** (D66): De uitdieping van de Westerschelde levert de Antwerpse haven jaarlijks miljoenen op. Nu die uitdieping zo is uitgesteld, kan er een wens voor compensatie komen. Is ook daarvoor een regeling getroffen?

Ik kom op de rol van de Europese Unie. Klopt het dat de plannen slechts ter kennisneming zijn voorgelegd aan de Europese Commissie? Klopt het dat de Europese Commissie pas achteraf zal beoordelen of voldoende natuurcompensatie heeft plaatsgevonden?

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer Koppejan een vraag wil stellen.

De heer **Koppejan** (CDA): Voorzitter, ik had een poosje geleden al een vraag willen stellen.

De **voorzitter**: Dat weet ik, maar interrumpen na één minuut vind ik altijd een beetje snel.

De heer **Koppejan** (CDA): Hier vindt echter geschiedvervalsing plaats. De heer Van der Ham suggereert dat het alternatieve plan dat nu bij het kabinet ligt alleen door de minister-president naar voren is gebracht. Dat is gewoon niet de waarheid. Het is een voorstel dat is gekomen uit het ministerie van LNV. De minister-president heeft niets anders gedaan dan een coördinerende rol en een regierol op zich nemen. Zo'n rol mogen wij verwachten van de minister-president als bij een dossier verscheidene departementen betrokken zijn. Ik noem het ministerie van LNV, het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van VROM en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Mogen wij in zo'n situatie van de minister-president enige regie verwachten? Ik dacht het wel! De heer Van der Ham moet niet beweren dat het voorstel dat nu op tafel ligt van de minister-president komt.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb de stellige indruk dat de minister van LNV en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat helemaal achter het oorspronkelijke plan stonden en dat er op een gegeven moment, op 16 april, een interventie is geweest van de minister-president. Er was sprake van een geheim onderhoud met de premier van België. Ik heb de stellige indruk dat er op 17 april een geheim agendapunt stond op de agenda van het kabinetsberaad. Opeens trad hier een deus ex machina op in de vorm van de minister-president, die het opeens op zijn manier wilde gaan doen. Dat vind ik opmerkelijk. Ik wil graag weten hoe dat is gekomen. Op dat punt heb ik nog een paar vragen.

De heer **Koppejan** (CDA): Met alle respect, de heer Van der Ham maakt er een spannend jongensboek van. Het gaat hierbij wel om waarheidsvinding.

De heer **Van der Ham** (D66): Daarmee ben ik het helemaal eens. Ik wil daarom heel precies van de

De heer Polderman (SP)

© M. Sablerolle – Gouda

minister-president weten wat zijn motieven zijn geweest om op dit dossier, dat helemaal niets te maken heeft met zijn dagelijkse agenda, opeens in te grijpen. Er lag bovendien al een akkoord en daaronder had hij zijn handtekening al gezet.

De heer **Koppejan** (CDA): Het is een goed gebruik dat een kabinet luistert naar wat de meerderheid van de Tweede Kamer wil. Ik vind het daarom goed dat de minister-president de signalen serieus heeft genomen. Er was een brede meerderheid voor een alternatief voor ontpoldering. Dat heeft het kabinet overgenomen. Ik snap niet dat de heer Van der Ham, een democraat, de minister-president en het kabinet durft te verwijten dat men luistert naar de opvatting van een meerderheid van de Tweede Kamer.

De heer **Van der Ham** (D66): De meerderheid van de Tweede Kamer heeft het verdrag goedgekeurd. Daarvoor heeft de heer Koppejan destijds zijn handjes omhoog gestoken. Nu probeert hij daarvoor weg te duiken om een wit voetje te halen bij de Zeeuwen. Dat zal hem echter niet lukken. Hij is op dit punt hypocriet.

De **voorzitter**: Wil de heer Koppejan hierop reageren? Ik zie dat dit niet het geval is. De heer Polderman wil ook een vraag stellen.

De heer **Polderman** (SP): Voorzitter. Wij moeten de geschiedenis zuiver houden. De heer Van der Ham begon zijn betoog met de uitspraak dat het allemaal zo goed ging. Hij sprak over een mooi plan dat alle aspecten van veiligheid, het niet dichtslibben van de Westerschelde en de natuur zou dienen. Dat is niet helemaal correct. Het begin is immers de ellende van de tweede verdieping. De aanleiding om dit grote plan te maken was dat de tweede verdieping bepaald niet goed verlopen was. Daarvoor hebben wij een aanwijzing gekregen van de Europese Commissie.

Juist op het punt van natuurherstel hebben wij daar iets goed te maken. De voorwaarde om uiteindelijk misschien ooit een derde verdieping te kunnen doen, was dat er een heleboel natuur hersteld of gecompenseerd zou worden. Nu moeten wij concluderen dat er van

die compensatie bitter weinig terecht komt, om wat voor reden dan ook. Het kabinet en een meerderheid van de Kamer willen het eigenlijk niet. Dan kun je niet anders dan concluderen dat de voorwaarde om over een derde verdieping te spreken, is weggefallen. Is de heer Van der Ham het met mij eens dat wij terug moeten naar de vraag waarom er met de tweede verdieping zo veel ellende was?

De **voorzitter**: Het wordt niet duidelijker.

De heer **Polderman** (SP): Ik moet het wel even uitleggen.

De **voorzitter**: Misschien snapt de heer Van der Ham het wel.

De heer **Polderman** (SP): Ik zie hem knikken.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik begrijp het punt heel goed. De SP was tegen het verdrag en is daarin echt consequent, terwijl het CDA echt volstrekt inconsequent is. Dat mogen wij hier constateren. De enige partij die consequent is geweest, is de SP en niet het CDA. Ik hoor aan het misbaar uit de Kamerbankjes dat men het daarmee eens is.

De vraag om wel of niet de Westerschelde te verdiepen is een dilemma. Je kunt je afvragen of je tot in lengte van jaren de Westerschelde moet verdiepen voor de Antwerpse haven. Dat is een debat dat moet worden gevoerd. Dat debat is hier echter geëindigd in een verdrag. Wij hebben gezegd dat wij de derde verdieping gaan doen. Over de vraag of er ooit nog een vierde, vijfde of zesde moet komen, gaan wij zeker met de partijen en het kabinet in debat, want dat lijkt mij niet verstandig. Wij hebben op dit moment echter gezegd dat wij deze verdieping gaan doen en op de afgesproken wijze gaan compenseren waar dat nodig is.

De heer **Polderman** (SP): Precies. Wij gaan die derde verdieping doen als aan alle voorwaarden uit het verdrag wordt voldaan. Wij moeten echter constateren dat dit niet het geval is. Het is ook minder geworden. Eerst was er sprake van vele hectares. Het is nu 600 ha en zelfs daarvoor is geen meerderheid. De voorwaarde om de derde verdieping überhaupt toe te staan, is hiermee eigenlijk weggefallen. Dat is helder.

De heer **Van der Ham** (D66): Daarom zeg ik ook dat wij moeten vasthouden aan het oorspronkelijke plan. Mogelijk komt er dan goedkeuring van de Raad van State en van Brussel.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. De heer Van der Ham begon met de opmerking dat hij heel veel vragen heeft. Dat kan ik mij voorstellen, want ik heb de D66-fractie zelden of nooit gezien bij de debatten over de Scheldeverdragen en over de ontwikkelingsschets 2010. Als je die parlementaire geschiedenis wel op je laat inwerken, is het dan niet heel begrijpelijk dat het kabinet is gekomen met de keuze voor primair buitendijks herstel?

De heer **Van der Ham** (D66): Nee, dat is niet het geval. Er zijn allerlei onderzoeken geweest. De commissie-Nijpels is al genoemd. Die commissie heeft gezegd dat

Van der Ham

de buitendijkse alternatieven wat de waterveiligheid betreft niet gelijkwaardig zijn. Dat hebben wij goed op ons laten inwerken. Wij zijn een kleine fractie, net als de SGP. Wij hebben één zetel meer in de Kamer en dat geeft ons niet altijd de ruimte om elk debat bij te wonen. Wij hebben de zaak echter goed gevolgd. Ook lokaal hebben wij goede mensen die ons scherp houden. Daarom hebben wij met ons volle verstand voor dat verdrag gestemd. De D66-fractie staat nog steeds achter haar handtekening. Helaas is dat bij de CDA-fractie niet het geval.

De heer **Van der Staaij** (SGP): In de Eerste Kamer is onder anderen door de heer Schouw van de D66-fractie nota bene een motie ingediend om de Hertogin Hedwigepolder niet te ontpolderen. Heeft die man soms ook een CDA-familie of kun je inhoudelijke standpunten hebben door de partijen heen om niet zo maar voor ontpolderen te kiezen?

De heer **Van der Ham** (D66): U spreekt hier met de Tweede Kamerfractie. De Eerste Kamerfractie heeft een andere afweging gemaakt. Zolang de Eerste Kamer bestaat, mag zij dat doen. U spreekt met een fractie die volstrekt in lijn is met haar stemgedrag in de Kamer. Wij zijn voor het oorspronkelijk plan en dat was ontpolderen.

Dan gaan wij naar het tijdspad. Wanneer gaan wij dit precies allemaal volbrengen? Minister Verhagen heeft gezegd dat de Westerschelde zonder vertraging zal worden uitgediept. Dat klinkt heel kordaat, maar is behoorlijk cryptisch. Wat verstaat hij daar precies onder? Is de Westerschelde inderdaad eind 2009 uitgediept? Hoeveel tijd kost dat baggeren eigenlijk? Op welk moment kan daarmee worden begonnen? Wat is het reële tijdspad? De Hedwigepolder is expliciet genoemd in de Scheldeverdragen. Betekent het mogelijk niet ontpolderen daarvan dat de verdragen gewijzigd moeten worden? Wat zouden daarvan in tijd de consequenties zijn?

Dan de rol van de premier. Wij begrijpen dat de minister-president als Zeeuw belang hecht aan het draagvlak voor de uitvoering van de Scheldeverdragen. Dat heeft hij ook openlijk gezegd. Die notie was meer op haar plaats geweest toen het verdrag werd opgesteld. Hoe beoordeelt de premier zijn volstrekt ontijdige handelen op dit punt? Kan hij daar eens op reflecteren? Hij was een warm voorstander van het plan en nu opeens is hij ertegen. Vanwaar deze ommezwaai? Wat vindt de premier van het verwijt dat veel Zeeuwen hem aanrijven dat zijn optreden vooral bedoeld is om zich nu een beetje te kunnen distantiëren van zijn eigen besluit om vervolgens zijn handen in onschuld te kunnen wassen?

Waarom heeft de premier dit dossier naar zich toegetrokken? Waarom hebben de twee andere bewindspersonen hem dat laten doen? Op welk moment is de regie precies overgenomen? Klopt het inderdaad dat dit op 16 april is geweest, toen er een geheime ontmoeting was met de Vlaamse premier? Heeft de Vlaamse premier toen al te horen gekregen dat het besluit om de Hedwigepolder niet onder water te zetten al voornemens was? Waarom heeft de minister-president ervoor gekozen om op 17 april het onderwerp als geheim punt op de agenda van de ministerraad te brengen? Waarom geheim?

Dan nog enkele vragen over de contacten van de premier. Met wie heeft hij allemaal contact gehad op dit dossier? Daar willen wij goede en gedetailleerde informatie over. Is er direct contact geweest met Karla Peijs, met de heer De Kloet, de eigenaar van het land, met de gemeente Rotterdam of met de vertegenwoordigers van de Rotterdamse haven? Is er direct of indirect contact geweest met dijkgraaf Wiebe de Graaf? Wat is er in deze gesprekken gewisseld? Wat was de rol van de politieke assistent van de premier? Is er vanwege zijn familiecontacten met de dijkgraaf in Zeeland met extra voorzichtigheid geopereerd? Wat is überhaupt de visie van de minister-president op het thema van belangenbehartiging en het voorkomen van de schijn van belangenverstremming?

Voorzitter. Ten slotte. D66 heeft sterk de indruk dat deze diplomatieke blunder met België voor het grootste gedeelte op naam van de premier kan worden geschreven en dat hij de oorzaak ervan is dat de Zeeuwen zijn opgezaald met nieuwe onzekerheid. Wij mogen toch van een premier verwachten dat hij staat voor zijn handtekening? Wij mogen toch van een premier verwachten dat hij goede relaties met andere landen bewaakt en ze niet aantast, dat hij problemen oplost en ze niet veroorzaakt? Er hangt een schaduw van twijfel boven het opereren en de beweegredenen van de premier en ik hoop dat de premier die vandaag kan wegnemen.

□

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Zes vooraanstaande ecologen schreven kort na het kabinetsbesluit in april in een artikel dat dit plan alles alleen maar erger zou maken in de Westerschelde. Ik hecht eraan, een citaat daaruit voor te lezen. "Het kabinet heeft nu besloten dat er onvoldoende draagvlak is voor het herstel en het onder water zetten van de Hedwigepolder. Dat is het erg, omdat Nederland hiermee voor het eerst te kennen geeft de natuurwaarden van de Westerschelde niet als leidraad te nemen voor de ontwikkelingsplannen."

In zekere zin ben ik wel blij dat het eens een keer goed misloopt met een natuurdossier. Nu zijn alle schijnwerpers eens gericht op iets wat in de praktijk regulier kabinetsbeleid is: de natuur, daar hebben wij lak aan. Niemand die dat toegeeft hoor, binnen de coalitie, maar de feiten spreken voor zich. De natuur trekt aan het kortste eind. Keer op keer op keer moet de Raad van State de minister van LNV terugfluiten omdat zij vergunningen heeft verleend voor activiteiten die schade toebrengen aan natuurgebieden die er toch al niet zo best aan toe waren, ook nu weer. De ChristenUnie sprak erover dat minister Verburg de Zeeuwen voor de gek houdt door te doen alsof de ontpoldering niet nodig is. Ik ben blij – dat zal men begrijpen – dat dit inzicht inmiddels ook tot die fractie is doorgedrongen. Minister Verburg houdt voortdurend iedereen voor de gek, vooral boeren en vissers, door te doen alsof er geen wetten zijn die grenzen stellen aan schadelijke activiteiten in de natuur. Die wetten zijn er natuurlijk wel en ik noem de mooiste: de Natuurbeschermingswet. Nog mooier vind ik dat ook de minister van Landbouw, de premier en alle andere ministers en bewindspersonen die aan die wet moeten houden. Daarin staat namelijk de Europese afspraak dat wij natuurwaarden zullen herstellen en

Ouwehand

beschermen. Doen wij dat niet, dan zal de rechter ingrijpen. Voorzitter. Ik kan u melden, dat dit zeer regelmatig gebeurt. Hoe dat kan, is een grote vraag. Maar ik zou het niet erg betrouwbaar bestuur willen noemen als je dat jaar op jaar laat gebeuren.

De ChristenUnie sprak erover dat minister Verburg de Zeeuwen voor de gek houdt vanwege de ontpoldering die niet nodig zou zijn, maar die natuurlijk wel nodig is. Want waar hebben wij het over? Prachtige, maar vooral zeldzame en zeer waardevolle estuariene natuur rond een getijdenrivier die de ruimte nodig heeft; uniek in Europa en een van de belangrijkste rust- en voedselpunten voor honderdduizenden trekvogels. Die rivier zit al te veel gevangen in het nauwe keurslijf van dijken. Het gebied is er ronduit belabberd aan toe. De schade die in 2000 is toegebracht met de baggerwerkzaamheden moet nog steeds worden hersteld. Nu denkt de premier echter de enige effectieve manier daarvoor doodleuk te kunnen afblazen en komt hij met een plan op de proppen dat al door iedereen is afgekeurd. Wanneer hij daarin zijn zin niet krijgt, geeft hij natuurorganisaties de schuld. Alsof wij ons al niet genoeg hoefden te schamen over de Westerschelde. Alsof het meekijken van de rechter niet heel hard nodig is in dit dossier, waarin steeds weer de natuurbelangen ondersneeuwen.

Al bij de tweede verdieping waren zowel de Raad van State als de Europese Commissie nodig om het kabinet tot natuurcompensatie te dwingen en is via een noodwet de verdieping alsnog uitgevoerd. Het lijkt erop dat wij een herhaling van zetten krijgen. Dat vind ik onbestaanbaar, want iedereen zag dit aankomen. Je kunt niet met de nieuwe verdieping beginnen als je de schade van je vorige baggerklus nog niet hebt hersteld. Die derde verdieping kan alleen plaatsvinden als het om een gezond estuarium en natuurgebied gaat. Dat betekent dat de Hedwigepolder onder water zal moeten staan. Als het kabinet niet aan die voorwaarde voldoet, kan het baggeren niet beginnen. Heeft het kabinet hierbij bewust een risico willen nemen door het onder water zetten van de Hedwigepolder te schrappen? Waarom is de schuld bij de natuurorganisaties gelegd? De Raad van State heeft de vergunning al geschorst, zelfs zonder de uitgebreide voorwaarden te bekijken. Hoe groot acht het kabinet de kans dat het deze schade kan herstellen en repareren, en wel een vergunning los kan krijgen? De Europese Commissie is kritisch. Dat was zij al twee maanden geleden. Zij heeft in de brief geschreven benieuwd te zijn naar de aanvullende informatie van het kabinet. Waarom is die nog niet geleverd?

Wij zijn met z'n allen dit juridisch moeras in gesleept. Er was geen probleem tot het kabinet een allang afgetikte maatregel tot natuurcompensatie terugdraaide met geen enkele goede reden. De laatste restjes natuur die wij overhebben, worden vertrapt. Er liggen plannen die miljoenen extra gaan kosten. En kennelijk heeft men er zelfs een rel met België voor over. Wat denkt de premier te winnen als de prijs zo hoog mag zijn?

□

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Ik wil eerst de heer De Mos complimenteren met zijn maidenspeech.

België werd in 1830 zelfstandig, maar nog steeds staat de Westerschelde op de agenda. De golven lijken steeds hoger te worden. Waar staan wij nu immers? In april kregen wij een brief van minister Verburg over ontpolde-

ring, vooral over het onderwerp de Hedwigepolder niet te ontpolderen. Ik dacht dat de brief van minister Verburg was. Zij had hem ook getekend, maar inmiddels lijkt het zo dat ook de premier daarin een rol had. Dat kunnen zijzelf wellicht straks uitleggen. Dat niet ontpolderen spreekt ons wel aan, want wij vinden het niet uit te leggen dat je stukken landbouwgrond of stukken natuur, die iedereen ook als natuur ervaart, onder water zet. Dat begrijpt niemand. Dat moet je dan ook niet doen.

Nu zitten wij dus met die brief, maar daar zit natuurlijk ook een verleden achter, want er was een verdrag getekend. De VVD heeft destijds tegen dat verdrag gestemd, tegen de delen van de hele set verdragen die gingen over het verdiepen van de Westerschelde en het ontpolderen. Daar hebben wij tegen gestemd. Hadden maar meer partijen tegengestemd. Die zitten hier immers allemaal en zwijgen nu. Maar goed, het is kennelijk achteraf altijd moeilijker.

De heer **Koppejan** (CDA): Waar komt dan het pleidooi vandaan waarin u samen met de VLD, de Vlaamse liberalen, zegt dat er een noodwet moet komen voor de verdieping, terwijl u eerder tegen die verdieping hebt gestemd middels het tegenstemmen van de verdragen?

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dat is heel simpel. Wij hadden graag gezien dat het verdrag niet was gekomen. Helaas kwam het er wel door de CDA-stem voor. Wij hadden het verdrag liever niet gezien. Als er echter een verdrag is, moet je het uitvoeren, hoe jammer ik het verdrag ook vind, aangezien daar niets instond over de HSL of de IJzeren Rijn.

De heer **Koppejan** (CDA): Dat is zo gemakkelijk voor een oppositiepartij: geen verantwoordelijkheid dragen en een beetje roepen voor de bühne. Sorry!

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Wij namen onze verantwoordelijkheid door tegen een slecht verdrag te stemmen. Ik had gehoopt dat het CDA dat toen ook had durven doen.

Dat verdrag is er dus gekomen. De VVD betreurt dat nog steeds. Wij hebben de brief van het kabinet gezien. Ik bedoel de brief van minister Verburg van april. Wat daarin staat, spreekt ons aan: wij gaan zoeken naar alternatieven. Het past de Kamer dat zij aan dit idee behoorlijk steun heeft gegeven. Er wordt namelijk gezegd: ga verder met het zoeken naar alternatieven.

Ik vraag mij wel af of in de tussentijd overleg is gevoerd met Brussel ter uitwerking van de alternatieven. Wij waren ons er natuurlijk allemaal van bewust dat dat best lastig zou kunnen zijn. Je denkt aan een alternatief dat aantrekkelijk lijkt, ook voor de Zeeuwen, want de veiligheid speelt een rol. In Zeeland leeft nog de herinnering aan de ramp van 1953. Wat is dus in Brussel gedaan om verder te komen?

Over de wijze van het bieden van compensatie hoor ik allerlei gegons, zonder dat duidelijk is van wie dat afkomstig is. Van de minister-president zelf? Dat mag uiteraard. Dat kan. Kwam het van anderen? Van ambtenaren? Ik hoor van alles gonzen en zelfs namen van dijkgraven noemen. Ik meen dat het goed is om geen gegons te hebben, maar om vanavond klaar en helder van het kabinet te horen hoe het idee van het bieden van compensatie is ontstaan.

Voorzitter. Ik dacht dus dat wij een heel eind waren opgeschoten. Het debat dat de heer Polderman had

Neppérus

aangevraagd, werd steeds maar uitgesteld, ten slotte tot na het reces. Dat kan nauwelijks toeval zijn geweest. Vlak voor het einde van het reces kwamen namelijk weer de verhalen die erop duiden dat er wel eens een probleem zou kunnen zijn. Hoe zit dit precies? De contacten met Brussel spelen in dit verband een rol. Wat is er nou precies aan de hand? Als ik de minister-president goed begrijp, is de deur eigenlijk weer op kiertje gezet en denkt men er toch aan om de Hedwigepolder te gaan ontpolderen. Het CDA was vandaag op dit punt heel helder en gaf aan hoe men daar nu tegenaan kijkt. Bij mevrouw Roefs proefde ik toch wel enige aarzeling. Toen ik de woordvoerder van de ChristenUnie hoorde spreken, dacht ik: krijgen wij in het kabinet een draaimolen? Hoe zit dat? Hebben de coalitiepartijen een draaimolen? Ik hoop dat het kabinet daar straks iets over kan zeggen en dat mijn aarzelingen in verband met dat draaien worden weggenomen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Misschien heb ik niet opgelet, maar volgens mij moet ik mijn bijdrage nog leveren.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): U maakte een opmerking via de interruptiemicrofoon en daaruit sprak duidelijk aarzeling. Ik vertrouw erop dat u zich straks helder tegen ontpolderen verklaart. Dan zal ik bij interruptie verklaren dat u helder was. U plaatste echter een interruptie bij het betoog van een van de voorgangers en daar reageer ik op.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik ben blij dat tegenwoordig zelfs interrupties als spreektermijn kunnen gelden. Volgens mij kunnen wij dan in dit huis debatten aanmerkelijk verkorten.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Het was uw interruptie en daar reageerde ik op. Ik neem aan dat u straks uitlegt wat uw standpunt echt is, zodat ik mij over draaien geen zorgen hoef te maken. Dat zou mij deze avond een goed gevoel geven.

Voorzitter. Zeeland moet dus niet onder water. Wij waren tegen ontpoldering, zijn tegen ontpoldering en zullen tegen ontpoldering blijven.

□

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Met uw welnemen wil ik eerst collega De Mos feliciteren. Dat heeft natuurlijk de eerste spreker na hem al gedaan, maar ik kan niet nalaten om te zeggen dat ik even dacht dat ik collega Barry Madlener in deze zaal hoorde rondzingen. Dat moet hij maar als een compliment beschouwen.

Voorzitter. De aanleiding voor het houden van dit debat is gelegen in het besluit van het kabinet om het natuurherstel in de Westerschelde op een andere manier vorm te geven dan met de Westerscheldeverdragen is afgesproken. Dat is allemaal uitgelegd met de brief van minister Verburg van april jongstleden. Deze brief heeft mijn fractie met enige verbazing gelezen. Al meerdere jaren wordt in deze Kamer intensief over dit dossier gesproken. Ik ben daar nog maar twee jaar bij betrokken in tegenstelling tot bijvoorbeeld voor collega Van der Staaij, die dat al vele jaren is.

Alle mogelijke alternatieven voor natuurherstel zijn ook op verzoek van de ChristenUnie bestudeerd en nog eens bestudeerd. Minister Verburg stelt met haar brief dat het advies van de laatste commissie, de commissie-Nijpels, gedegen en helder is. De conclusie werd getrokken dat alle aangedragen alternatieven minder gewenst waren dan het ontpolderen van de Hedwigepolder. De minister volgde het advies van de commissie-Nijpels op dit punt. In dit licht is de eindconclusie dat er toch iets anders gaat gebeuren, bijzonder.

Ons ligt het echter nog zwaarder op de maag dat minister Verburg hoop heeft gegeven aan Zeeuwse harten omdat in de berichtgeving en de persberichten gesproken is over het niet doorgaan van de ontpoldering, terwijl het besluit een dubbelbesluit is. Immers, als de gekozen richting leidt tot onoverkomelijke juridische bezwaren wordt het oorspronkelijke voorstel van ontpolderen tot uitvoering gebracht. Het in de communicatie misschien onbedoeld weglaten van dit belangrijke deel van het dubbelbesluit van de regering heeft, zoals gezegd, de hoop fel doen opvlammen in Zeeland en mogelijk dus allemaal voor niets.

Een klap op de vuurpijl in deze discussie is nu de gang van Vogelbescherming Nederland en de Zeeuwse Milieufederatie naar de Raad van State, met als gevolg de voorlopige schorsing van de Natuurbeschermingswetvergunning, overigens met een motivatie die voor andere Natura 2000-dossiers nog veelbetekender kan zijn. Maar daar komen we vast nog wel op terug. De kritiek van de Raad van State is in mijn ogen niet mals en ik ben dan ook benieuwd naar de reactie van de minister hierop.

De ChristenUnie hecht zeer aan de waarde van gesloten verdragen. Jazeker, we moeten alles doen om aan de mogelijke bezwaren tegemoet te komen. Om die reden heeft de ChristenUnie moties gesteund over het niet verplicht onteigenen en het voorkomen van ontpolderen. Het zou mij een lief ding waard zijn als dat de uitkomst nog steeds kan zijn. Maar als er niets meer te polderen valt, als we alle onderzoeken hebben gehad, als alle opties de revue zijn gepasseerd, vraag ik de regering of het dan niet logisch is dat uiteindelijk de gesloten Scheldeverdragen geheel uitgevoerd moeten worden.

Naar aanleiding van dit alles heb ik de volgende vragen.

De **voorzitter**: Maakt u eerst de vragen af en dan kan geïnterrupteerd worden.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik vraag minister Verburg hoe het mogelijk is dat er twee jaar lang intensief over alternatieven in deze Kamer gesproken wordt en dat dit alternatief, dat voor zover ik kan nagaan in zowel het advies van Maljers als van Nijpels niet als kansrijk wordt genoemd, ineens een hoofdrol kan spelen. Is minister Verburg het met mij eens dat juist dit besluit de gang naar de rechter heeft uitgelokt en dat daarom de verwijtende toon in de richting van de milieuorganisaties misplaatst is? Welke mogelijkheden ziet de minister voor haar verweer in de richting van de Raad van State om tegemoet te komen aan de in mijn ogen massieve en fundamentele kritiek die in het besluit tot voorlopige schorsing wordt verwoord?

Aan de minister-president zou ik willen vragen welke zekerheid hij en minister Verhagen hadden dat de

Cramer

discussie over het natuurherstel opgelost gaat worden door de minister-president van Vlaanderen de keiharde toezegging te doen dat de Westerschelde verdiept gaat worden? Onderschrijft de minister-president mijn stelling dat verdragen als deze niet lichtvaardig opengebroken kunnen worden en dat eenmaal aangegane verplichtingen zwaar wegen? Tot slot: is de regering het met mij eens dat het misschien wel het beste en bestuurlijk meest juiste is om opnieuw met alle partijen, inclusief die nu bezwaar maken, snel tot een oplossing te komen, zodat verder procederen onnodig is en de uitvoering van de Scheldeverdragen daadwerkelijk ter hand genomen kan worden?

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Het is een genuanceerd verhaal. We hebben in de krant mogen lezen dat de heer Cramer kritisch is over de rol van de premier op dit punt. Kan hij daarop ingaan?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik heb in de krant gereageerd op stellingen die mij zijn voorgelegd. Ik kan er niets aan doen als het in de krant anders is weergegeven, maar ik heb onder andere gereageerd op uw uitspraken. Ik heb mij daarover verbaasd. Ik heb besloten om de minister-president te vragen om zijn rol in de communicatie met Vlaanderen nader te duiden.

De heer **Van der Ham** (D66): U zegt dat u verbaasd bent over de opstelling van de premier in dezen. Kunt u nader uitbenen op welke punten u verbaasd bent?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Normaal gesproken brengen alle vakministers moeilijke problemen voor het voetlicht zonder dat de minister-president zich daarmee bemoeit. Terecht, want dat is de taak van de vakminister. Maar op dit dossier doet hij dat ineens wel. Daar verbaasde ik mij over.

De **voorzitter**: Tot slot, mijnheer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): De heer Cramer heeft in de krant ook iets gezegd over de betrokkenheid van de premier bij het gebied. Iedereen mag zich natuurlijk betrokken voelen bij een gebied, daar gaat het niet om, maar hij heeft gezegd dat hij daar vragen bij had. Kan hij dat nader toelichten?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ja, dat is heel helder. Daar gaat mijn vijfde vraag over. Onder leiding van het kabinet-Balkenende II zijn de verdragen opgesteld en gesloten. Dat is een verantwoordelijkheid die zwaar moet wegen voor een regeringsleider. Dan sta je niet alleen voor één bevolkingsgroep maar dan sta je voor heel Nederland.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Even om het goed te begrijpen. Zegt de heer Cramer nu eigenlijk dat de ChristenUnie in de Kamer ongelukkig is met de brief van minister Verburg, al of niet ingefluisterd door de premier, die er in april was? Was u daar ongelukkig mee?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Is de strekking van de vraag of ik daar ongelukkig mee ben?

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ja, dat is de strekking, want

het blijkt dat u zeer ongelukkig was. Het is dus zo dat u zeer ongelukkig bent met die brief.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Misschien begrijp ik het volkomen verkeerd. Ik ben ongelukkig met de brief van minister Verburg omdat daarin een plan wordt genoemd dat twee jaar lang, zolang ik in de Kamer zit, geen redelijke plaats in het debat heeft gekregen. Wij hebben over van alles gesproken, bij Nijpels en bij Maljers, maar dit was niet het redelijke alternatief. Nu krijgt het ineens een prominente plaats, zelfs in het besluit van de regering, zo van "dit gaan wij doen". Dat is in de Kamer niet besproken en daar was ik ongelukkig mee. In mijn ogen werd volstrekt onvoldoende aandacht gegeven aan het feit dat het een dubbelbesluit was. Daarmee werd inderdaad hoop gegeven aan de Zeeuwen, een hoop die volgens mij niet in het besluit besloten kan zijn.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dat is een helder antwoord. Ik wacht de betogen van de andere coalitiepartijen af.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Is de heer Cramer er niet over verheugd dat er door het besluit van het kabinet eindelijk een alternatief lijkt te zijn? In de moties, waar ook de ChristenUnie steun aan heeft gegeven en zelfs een handtekening onder heeft gezet, werd immers gevraagd om alles op alles te zetten zodat kon worden afgezien van de vreselijke ontpolderingen. Nou begint de fractie van de ChristenUnie zuur te doen. Hoe zit dat nu?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Het is niet terecht dat collega Van der Staaij zegt dat ik zuur aan het doen ben. Volgens mij ben ik duidelijk geweest in mijn bijdrage. Het voorstel waartoe de regering nu heeft besloten – de slikken en schorren – zat al in de plannen waar zowel de commissie-Maljers als de commissie-Nijpels naar heeft gekeken. Dat is daar niet als voldoende beoordeeld. Belangrijke delen die wel konden, zijn opgenomen in het Zeeuwse deel van de compensatie. Het is dus beoordeeld alsof dit niet het alternatief is voor het herstel van de 300 ha natuur. Dat is mijn wrevel daarbij. Dat is niet zuur doen, dat is gewoon de conclusie die ik na twee jaar debat over dit dossier moet trekken.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Dan blijft het toch mijn vraag of de heer Cramer nog steeds staat achter de moties waarin wordt verzocht om blijvend en onverkort af te zien van de onvrijwillige landbouwverwerving ten behoeve van ontpoldering. Dus ook of juist het als moeilijk wordt, moeten wij wel verstaan: niet ontpolderen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Wij hebben dat gesteund omdat wij op dat moment in de discussie met de regering telkens het beeld hebben gekregen dat alternatieven gevonden konden worden. Nu merken wij in de discussie dat je eigenlijk uit alle opties raakt. Ik zou niet weten waarom dit nu ineens wel kan, maar ik ben benieuwd naar het antwoord. Ik heb daar vragen over gesteld. Ik heb minister Verburg gevraagd waarom zij denkt dat dit wel een antwoord kan zijn. Als dat zo blijkt te zijn, zal de ChristenUnie daar blij mee zijn. Dat heb ik ook gezegd. Het is mij een lief ding waard als er een andere optie is. De heer Van der Staaij heeft het verdrag niet gesteund, maar het is wel een besluit van dit huis. Dan heb je de verantwoordelijkheid om die verdragen na

Cramer

te leven, ook als daar moeilijke onderdelen in zitten. Ik ken de SGP-fractie als een fractie die als geen ander ook haar bestuurlijke verantwoordelijkheid durft te nemen als het moeilijk is. Als puntje bij paaltje komt, zullen wij allemaal in dit huis de bestuurlijke verantwoordelijkheid moeten dragen, ook als dat moeilijk is, mijnheer Van der Staaij.

De heer **Van der Staaij** (SGP): De heer Cramer verwijst terecht naar het feit dat wij het verdrag uiteindelijk niet hebben gesteund. Ik dacht echter zowel van de CDA-fractie als van de fractie van de ChristenUnie begrepen te hebben dat zij grote bezwaren hadden tegen de ontpoldering, maar toch akkoord gingen met het verdrag omdat de side letter er was, omdat met de Belgen was afgesproken dat aan het alternatief werd gewerkt. Dan gaat de heer Cramer daar toch verder voor?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Nu blijkt dat op dit moment niet eens de side letter de belangrijkste oorzaak is. Daarom verbaast mij de stellingname van de heer Van der Staaij, en vooral de uitspraak van de Raad van State, die in deze discussie een prominente rol heeft, waarin wel degelijk het belang van natuurherstel prominent naar voren wordt gebracht. Dat kunnen wij niet zomaar naast ons neerleggen. Ik ben benieuwd op welke manier de regering het volle gewicht toekent aan zo'n advies van de Raad van State.

De heer **Polderman** (SP): Daarop voortbordurend, de heer Cramer zegt dat het verdrag tussen Nederland en Vlaanderen moet worden uitgevoerd. Desnoods, als het niet anders kan, moeten wij misschien zelfs ontpolderen. De uitspraak van de Raad van State om toch vragen te stellen bij die verdieping steunt op een verdrag, dat weet hij net zo goed als ik. Dat zijn internationale verdragen over de Natuurbeschermingswet waaraan Nederland zich ook heeft verplicht. Dat staat ook in verdragen, dus we zouden voor de keuze gesteld kunnen worden welk verdrag het hoogste is. Ik ben benieuwd wat de regering daarover gaat zeggen en hoe de positie van de heer Cramer daarin is. Als een internationaal verdrag niet uitgevoerd kan worden, omdat het strijdig is met eerdere verdragen, hebben wij wel een probleem. We moeten niet selectief gaan winkelen in de verdragen. Hoe ziet hij dat?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik ga niet selectief winkelen in de verdragen, maar ik constateer dat het Westerscheldeverdrag dat er lag, inclusief de ontpoldering van de Hedwigepolder, op dat moment de instemming van de partijen in Zeeland, inclusief de natuurbeweging, kon hebben, maar dat het besluit van minister Verburg ertoe heeft geleid dat zij zeggen: nu willen wij duidelijkheid hebben wat de consequenties zijn van die derde verdieping. Ik heb die vraag ook teruggelegd. Ik vind het misplaatst dat er nu verwijten worden gemaakt dat de natuurbeweging naar de Raad van State is gestapt, want ik denk dat dit een direct gevolg is van het besluit van de minister.

De heer **Polderman** (SP): Dat is geen antwoord op mijn vraag. Ik ben het absoluut met u eens, maar wij zien dat dit verdrag is gesloten en daarna door de regering is gewijzigd. Er is gekozen voor een andere oplossing. Dat is één punt. De Raad van State zegt hiermee niet akkoord

te kunnen gaan op grond van de Natuurbeschermingswet en op grond van de verdragen die daarachter liggen. Dat duidt erop dat er twee verdragen met elkaar in strijd zijn. Mijn vraag aan u is welke dan prevaleert.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik wil me niet verschuilen, maar ik ben geen jurist dat ik dat kan zeggen. Voor mij was leidend dat er een verdrag lag met afspraken over hoe wij dat gingen doen en dat alle partijen het daarmee eens waren. Als dan niet naar de rechter wordt gestapt, is dat op dat moment een valide besluit. Nu is er wel naar de rechter gestapt en daarom heb ik ook gezegd – volgens mij heb ik alles al in mijn tekst gezegd en ik mag dit niet herhalen van de voorzitter, maar dat doe ik één keertje – dat deze uitspraak wel eens verstreckende gevolgen kan hebben voor andere Natura 2000-discussies.

De heer **Polderman** (SP): Ik vind ook niet dat wij dit in juristerij moeten trekken, maar ik vraag uw politieke oordeel. Als u wordt geconfronteerd met het feit dat er twee verdragen zijn die met elkaar conflicteren, waar ligt dan uw politieke voorkeur in dit geval?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Mijn politieke voorkeur ligt bij het verdrag dat met de Belgen is gesloten.

□

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Om te beginnen feliciteer ik de heer De Mos met zijn maiden-speech. Het is altijd fijn als er weer een pittige collega bijkomt in de Kamer. Ik heb gisteren al een algemeen overleg met hem gevoerd. De GroenLinksfractie viel ook iets anders op en dat is dat het aantal designbrillen inmiddels ten minste is verdubbeld bij de PVV-fractie. Dat zien wij graag. De heer Graus zet hem meteen af. Alle gekheid op een stokje, wij wensen de heer De Mos veel succes in de Tweede Kamer en wij hopen op goed debat.

De **voorzitter**: Uw tijd gaat nu in.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb wel eens het gevoel om als lid van de commissie voor Verkeer en Waterstaat in het gezelschap te verkeren van minister Eurlings. Hij laat geen gelegenheid voorbijgaan om te benadrukken dat dit kabinet er een is van doorpakken. Geheel in lijn met het advies van Elverding onderricht hij ons dan over de noodzaak om bestuurlijke moed te tonen, niet om de haverklap op genomen beslissingen terug te komen en om je oren niet altijd te laten hangen naar lokale bestuurders, als zij eens wat anders zouden willen.

Hoe ironisch. Uitgerekend bij een project waar onze Zeeuwse premier van alle Nederlanders zich er een keer mee gaat bemoeien, ontardt de gang van zaken in een politiek conflict van jewelste, een pandemonium in de media, een juridisch moeras en gillende ruzie met de zuiderburen, waarvan nog maar te bezien is of deze al is gesust. Het was een project waar gewoon een heel goede deal lag en waarbij het was gelukt om economische en ecologische belangenbehartigers op één lijn te krijgen. Het was een deal waar GroenLinks mee kon leven. Van ons had het uitbaggeren niet gehoeven, maar het was mooi dat het natuurherstel met het ontpolderen

Van Gent

van de Hedwigepolder was geregeld. Het was geven en nemen om er gezamenlijk uit zien te komen.

Het geeft dan ook totaal geen pas dat onze premier, daartoe aangemoedigd door zijn trouwe heer Koppejan, in de media stelde dat er al helemaal geen probleem was geweest als de natuurorganisaties niet naar de rechter waren gestapt. Zo lust ik er nog wel een. Er was namelijk ook geen probleem geweest als de Scheldeverdragen, met de handtekening van de premier eronder, gewoon waren nagekomen. De heer Koppejan had het zelfs over obstructie. Hij pleegt echter zelf obstructie. Er lag een deal, er kon worden gebaggerd, en het enige wat de Zeeuwse Milieufederatie en anderen deden, was aan de Raad van State vragen of die deal ook niet moest worden uitgevoerd. Zij kregen gelijk. Natuurlijk waren de Belgen boos. Wat een krokodillentranen – ik heb ze vanavond ook weer gezien – zijn daar om vergoten door alle partijen die de Scheldeverdragen opeens niet meer steunden. Hoeveel adviezen van deskundigen en coryfeeën, al dan niet afkomstig van de eigen partijen – ik noem de heren Wijffels en Nijpels – kan een mens in de wind slaan? Welk antwoord heeft het kabinet op de verwijten dat de Westerschelde in de kabinetsplannen verwordt tot een banaal kanaal, dat hun goochelnatuur niet duurzaam zal blijken en dat er een gigantisch financieel probleem gaat ontstaan? Ik vraag indringend aan het kabinet welke minister daar eigenlijk voor gaat opdraaien. Toch niet staatssecretaris Huizinga-Heringa, wier partij nota bene zelf voor ontpoldering is? Wij missen 300 mln. van de Belgen, die niet meer willen betalen als de deal niet doorgaat, en 200 mln. voor het alternatief van het kabinet. Dat is samen 0,5 mld., mijnheer Koppejan. Dat is niet zo'n moeilijke rekensom.

Wat heeft minister Verhagen allemaal gezegd tegen minister Leterme om hem, voor de time being, weer terug in zijn hok te krijgen? Nam minister Leterme er nu echt genoeg mee dat het Nederlandse kabinet zich ervoor inzet om zonder vertraging te gaan baggeren? Of eiste de heer Leterme een datum? Ik wil van het kabinet hier duidelijkheid over.

Welke juridische risico's wil het kabinet eigenlijk nemen? Wachten op de Raad van State is immers een risico, omdat er dikke kans is dat deze bezwaren blijft houden tegen de kreupele kabinetsplannen.

Het construeren van een noodwet biedt ook geen soelaas. Los van het feit dat zulks sowieso een hele poos duurt, kun je weliswaar de natuurorganisaties er monddood mee maken, maar schakel je daarmee de Europese regels niet uit. Als klap op de vuurpijl kregen wij de zeer pittige brief – je zou het ook een brief op poten kunnen noemen – van de Europese Commissie, die al twee maanden op het ministerie van Landbouw circuleert. Minister Verburg mag dat afdoen als een simpel verzoek om informatie, maar de goede verstaander weet genoeg: het is een bom onder het kabinetsalternatief. De twijfels die de Europese Commissie liet vallen, kun je niet anders begrijpen dan dat slikken en schorren niet kunnen worden gezien als afdoende natuurcompensatie. Sterker nog, de Commissie stelt zelfs hardop de vraag of deze niet meer schade dan verbetering gaan opleveren. Daarmee is de speelruimte om af te wijken van de Scheldeakkoorden zo goed als nul.

Nu kunnen wij blijven doormodderen, zeg ik tegen het kabinet. Nu kunnen wij erop aan gaan dringen dat het kabinet zijn huiswerk met spoed moet afmaken, zoals mevrouw Roefs dat heeft aangegeven. Ik kan echter

verklappen dat dit huiswerk van het kabinet nooit zal afkomen, omdat het een onmogelijke opdracht heeft gekregen. Dat weet mevrouw Roefs, dat weet eigenlijk ook de heer Koppejan en dat weet ook het kabinet. Ik zou een zeer indringend beroep willen doen op premier Balkenende, toch de regisseur van dit kabinet. Ik moet helaas vaststellen dat er van dat regisseren tot nu toe niet al te veel is terechtgekomen. Je zou ook kunnen zeggen dat – een beetje zuur misschien, maar wel de waarheid – op het moment dat de premier er zich mee ging bemoeien, de problemen eigenlijk alleen maar groter werden. Er ligt nu ook een handreiking van de natuur- en milieuorganisaties. Als er wordt teruggegrepen op de oorspronkelijke Scheldeverdragen, zijn zij bereid om met het kabinet in overleg te gaan over de vraag hoe zij daar in gezamenlijkheid uit kunnen komen. Die deal lag er immers al.

Dus ik zou zeggen: premier Balkenende, u moet gewoon afspraken gaan maken. De beste afspraak zou zijn dat u gewoon het oorspronkelijke akkoord uitvoert en dat u voortvarend aan de slag gaat. U zult net zo goed als ik begrijpen dat er nu nog wat tegenwind wordt gegeven, dat er nog wat zaken voor ons uit worden geschoven, maar dat het uiteindelijk glashelder is: wij zullen onze afspraak met de Belgen moeten nakomen; wij zullen de natuur moeten compenseren.

Ik spreek ook even de mensen op de tribune toe. Ik wil u geen knollen voor citroenen verkopen en hier gewoon helder zeggen dat wij eigenlijk geen andere weg op kunnen dan de ingeslagen weg van 2005. Ik zou bij deze kwestie om terug te komen op het oude verdrag de natuur- en milieuorganisaties en ook anderen die daarbij waren betrokken tegemoet komen. Wellicht zijn de langdurige procedures die nu gaande zijn, dan niet meer nodig.

De **voorzitter**: Wij zijn gekomen aan het eind van de eerste termijn van de Kamer. Er zal worden geschorst om de heer De Mos te kunnen feliciteren. Daarna wordt het debat vervolgd met het antwoord van de regering.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

Minister **Verburg**: Voorzitter. Zojuist heb ik de heer De Mos de hand al geschud, maar ik feliciteer en complimenteer hem ook graag namens het kabinet met zijn maidenspeech.

Ik dank de Kamerleden voor hun inbreng in eerste termijn. Er is een aantal vragen gesteld, maar er is ook op een aantal manieren geduid hoe de ontwikkeling in dit dossier is. Ik hecht eraan om die ontwikkeling hier vanavond nog eens te schetsen.

Op 17 april van dit jaar heeft het kabinet in het Scheludedossier een evenwichtig besluit genomen. Dit besluit doet recht aan de drieluik natuurlijkheid, veiligheid en toegankelijkheid van de Schelde conform de afspraken in vier verdragen met Vlaanderen. Het besluit houdt ook rekening met de begrijpelijke gevoelens die in Zeeland bestaan over de voorziene ontpoldering van de Hedwigepolder, één van de voorziene maatregelen voor natuurherstel. Het kabinet heeft, gelet hierop, een andere invulling voor natuurherstel gekozen dan oorspronkelijk voorzien in het verdrag inzake de ontwikkelingschets 2010. Dat is een dubbelbesluit.

Verburg

Anders, maar niet minder ambitieus. Het lijkt geen twijfel dat natuurherstel noodzakelijk is in de Westerschelde. Helaas verkeren de natuurwaarden door verdiepingen en inpolderingen uit het verleden in een ongunstige staat van instandhouding. Herstel is dus nodig, daarover bestaat geen enkele twijfel.

Met het door de Zeeuwse waterschappen aangereikte alternatief van aanleg van een buitendijkse schor zou een grote oppervlakte nieuwe laagdynamische, estuariene natuur kunnen ontstaan, waardoor een grote stap voorwaarts kan worden gezet zonder ontpoldering. Ik zeg dat ook tegen mevrouw Neppéus, die in haar bijdrage heeft gevraagd waar het voorstel vandaan komt. Welnu, dat voorstel is aangereikt door de Zeeuwse waterschappen. Voor dit alternatief is met het besluit van 17 april door het kabinet primair gekozen. Het is echter nadrukkelijk een dubbelbesluit, zeg ik tegen de heer De Mos, de heer Cramer en mevrouw Neppéus, want zou bij de verdere uitwerking en het voorziene overleg met de Europese Commissie blijken dat de effecten van deze vorm van natuurherstel onvoldoende zijn om te voldoen aan de eisen van de Habitatrictlijn, dan wordt teruggevallen op het oorspronkelijke natuurherstelplan. Het is dus een besluit inclusief ontpoldering van de Hedwigepolder. Het is nadrukkelijk een dubbelbesluit en dat is ook aan de Kamer meegedeeld, zo zeg ik tegen de heer Cramer.

Het alternatieve spoor voor natuurherstel kwam niet uit de lucht vallen. Dat weet de Kamer nog heel goed. Tijdens de behandeling van de verdragen in de Kamer is, rekening houdend met de daar breed levende gevoelens, de commissie-Nijpels ingesteld, met als opdracht om naar alternatieven voor ontpoldering te zoeken. Vlaanderen had begrip voor de gevoeligheden in Nederland en heeft ingestemd met een interpretatieve verklaring, een interpretatie van het verdrag, die erop neerkomt dat pas in 2010 moet worden aangevangen met natuurherstel. Dit is neergelegd in de interpretatieve verklaring van 6 december 2007. Vlaanderen toonde zich destijds in de contacten bereid om aan eventueel alternatief natuurherstel mee te werken. Die bereidheid werd uitgedrukt in termen als: Vlaanderen heeft toegezegd om welwillend en constructief alternatieven te wegen. De aanvullende afspraken met Vlaanderen boden de nodige ruimte om op dit punt een zorgvuldige afweging te maken, om de precieze effecten van het door het kabinet gekozen buitendijkse alternatief in beeld te brengen en daarover met de Europese Commissie en het Vlaamse gewest overeenstemming te bereiken.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Het kabinet heeft de aanleg van de buitendijkse schorren aangereikt gekregen, maar dat is natuurlijk ook al bekeken door de commissie-Nijpels. De commissie zegt daarover heel duidelijk dat dit mogelijk leidt tot een verdere bovenstroomse getijdoordringing, dat het haaks staat op de doelstellingen uit de langetermijnvisie voor dat gebied en dat er weinig kans is dat de natuurlijke processen en de daaruit resulterende gradiënten worden hersteld, et cetera. De commissie zegt dat het alternatief niet deugt, dat het geen echt natuurherstel betekent. Hoe kan de minister dan dit door de dijkgraven aangereikte alternatief serieus nemen?

Minister **Verburg**: De heer Van der Ham zegt terecht dat het alternatief aangereikt is door de waterschappen. De

heer Nijpels heeft over een soortgelijk alternatief ook het nodige gezegd. Hij had daarvoor niet zoveel waardering. Vanwege de omvang van het gebied en het beschikbaar komen van nieuwe technieken hebben wij gemeend dat het alternatief een serieuze kans moet en kan krijgen.

De heer **Van der Ham** (D66): Welke nieuwe technieken zijn er gekomen na het uitkomen van het rapport van de commissie-Nijpels dat het alternatief nu opeens wel een fantastisch meerwaarde voor de natuur zou betekenen?

Minister **Verburg**: Ik ben minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ik moet eerlijk zeggen dat ik van die technieken niet heel veel weet. Ik heb mij inmiddels verdiept in plaatrandstortingstechnieken enz. Ik zie aan het gezicht van de heer Van der Ham dat hij daarvan ook alles weet. Je moet wat dit betreft je kracht kennen. Het voorstel van de Zeeuwse waterschappen was zodanig dat het kabinet het de moeite van het onderzoeken waard vond om te kijken of het een volwaardig alternatief kan zijn voor de Hedwigepolder. Dat is een stevige opgave.

De heer **Van der Ham** (D66): De commissie-Nijpels heeft nog niet zo lang geleden haar onderzoek verricht. Ik neem aan dat zij dit soort dingen ook allemaal heeft meegenomen en dat de waterschappen dit alternatief aan die commissie hebben aangereikt. Wat is er in de tussentijd veranderd? Ik kan inderdaad niet inschatten hoe het allemaal functioneert, maar de commissie-Nijpels was zeer breed samengesteld. Zij heeft dit allemaal kunnen bekijken en daarover zeer negatief geoordeeld. Ik vind het daarom verbazingwekkend dat de minister het klakkeloos overneemt als de waterschappen stellen dat het wel een goed alternatief is.

Minister **Verburg**: Natuurlijk nemen wij iets niet klakkeloos over. Wij weten dat de Kamer bezwaren heeft en houdt tegen ontpoldering en wij kennen de gevoelens in Zeeland. Natuurlijk wordt een alternatief dat door de waterschappen wordt aangereikt, zorgvuldig gewogen. Er wordt bekeken of het een goed alternatief kan zijn. Dit voorstel is breder dan hetgeen de commissie-Nijpels onderzocht heeft. Ik weet eerlijk gezegd niet hoe het in de onderlinge relaties tussen de waterschappen en de commissie-Nijpels is gelopen. Ik heb ook geen idee of het in deze vorm door de waterschappen is aangereikt. Vanwege een mogelijk ruimere toepassing – meer dan de 300 ha van de Hedwigepolder – hebben wij het de moeite waard gevonden te onderzoeken of het een gelijkwaardig alternatief kan zijn.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. De minister zegt dat het niet precies hetzelfde alternatief is als wat de commissie-Nijpels heeft onderzocht. Ik ben benieuwd wie de minister heeft geconsulteerd om dit serieus in overweging te nemen en wie zij dat onderzoek laat uitvoeren.

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik zal de Kamer later informeren wie het onderzoek uitvoert. Ik hoop dat er in de loop van oktober zicht is op de haalbaarheid en op de mogelijke effectiviteit. Die moeten worden ingeschat. Dit is overigens ook een antwoord op een vraag van mevrouw Roefs. Op het moment dat het allemaal in het kabinet besloten is, zal ik u informeren wie het doet. Wij

Verburg

hebben een relatie met een consortium met veel ervaring.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Ik vraag toch even door want wij hebben niet alle tijd van de wereld. De afspraken bevatten deadlines. Het kabinet heeft dat plan gepresenteerd en een paar dagen later stond in de NRC een artikel van zes ecologen waaronder vijf professoren – niet de minsten zou ik zeggen – die de minister op het hart drukken dit niet te doen. Ik zou tegen de minister willen zeggen: bel die mensen. Dan kan zij dit alternatief drie dagen later van tafel vegen. Waarom die vertraging? De minister neemt daar risico's mee.

Minister **Verburg**: Weet u, wij denken helemaal niet in vertraging. Wij denken in voortvarendheid en wij willen een heldere besluitvorming, maar dat willen wij wel zorgvuldig gewogen hebben. Mevrouw Ouwehand weet net zo goed als ik dat het met ecologen zo is dat de ene ecooloog op grond van de voorliggende informatie de ene afweging maakt, terwijl een andere ecooloog zomaar een andere kan maken. Dat geldt overigens ook voor biologen en een heleboel anderen. Wij willen dat daar zorgvuldig naar gekeken wordt. Wij zien ook – daar hebt u allemaal aan gerefereerd – dat de Europese Commissie meekijkt en geïnteresseerd is. U hebt de buitengewoon geïnteresseerde brief gezien die ambtelijk is verzonden met daarin een aantal vragen aan mijn ministerie. Die vragen zullen wij allemaal beantwoorden, maar dat duurt nog heel even na nu.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Laatste vraag: waarom duurt dat? Dit is in april gebeurd. De Europese Commissie heeft toen een pittig briefje gestuurd en daarin gevraagd: mogen wij alstublieft binnen twee maanden antwoord? Dat antwoord is nog niet gegeven en de Kamer hoort pas in oktober wie dat onderzoek gaat doen?

Minister **Verburg**: Dat komt doodgewoon doordat ik niet kan toveren, net zomin als u dat kunt. Wat je zult moeten doen, is een zodanig gezaghebbend onderzoek ernaar uitvoeren dat je, op het moment dat je de informatie krijgt, zorgvuldig de belangrijke afweging kunt maken of iets wel of niet een volwaardig alternatief is. Wij willen immers ook voldoen aan de Europese verdragen, want daar hangt nogal wat van af. Of we gaan voor plan A uit het dubbelbesluit, of we zouden terugvallen op plan B. Dan mag daar van mij gedegen onderzoek naar gedaan worden en dat mag dan ook even duren, zij het dat ook ik de urgentie ken en herken. Het liefst wil ook ik het zo snel mogelijk hebben, zeker vanwege de bodem-procedure die zeer waarschijnlijk dient in december van dit jaar.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Voorzitter. Ik moet dus eigenlijk concluderen dat er nu vierenvolfe maand voorbij zijn, dat de minister nog aan het zoeken is naar degene die het onderzoek kan doen en als de minister die gevonden heeft, dan krijgt die persoon anderhalve maand de tijd. Dat betekent dus echt dat de minister nog geen onderzoeker heeft? Er is nog geen opdracht verstrekt?

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik heb nog geen resultaat van het onderzoek. Daar heeft mevrouw Roefs gelijk in.

Het is wel zo dat het consortium zeer snel een eerste taxatie kan opleveren.

Mevrouw **Roefs** (PvdA): Loopt het onderzoek dan al? Is de opdracht verstrekt?

Minister **Verburg**: Nee, het onderzoek loopt op dit moment niet.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Met deze opmerking zetten de Belgen de wave in, maar ik denk het eigenlijk niet. Dit is natuurlijk een heel vreemde gang van zaken. Ik wil even heel precies weten wie er in dat consortium met veel ervaring zitten. Ik zou zeggen: geeft u namen en rugnummers. Of is er tot nu toe alleen binnen LNV het een en ander gebeurd? We zijn nu echt maanden verder. Er ligt al twee maanden een brief van de Europese Commissie op het bureau van de minister van LNV en er is gewoon niets gebeurd. Dan denk ik: wat is hier nu aan de hand?

Minister **Verburg**: Voorzitter. Dat werp ik verre van mij. Wij hebben een besluit genomen in april en er wordt hard gewerkt aan het vaststellen van het gebied, aan het voorbereiden van een en ander, aan het formuleren van de onderzoeksopdracht. Je wilt uiteindelijk een gezaghebbend oordeel daarover hebben, wetende dat dit ook buitengewoon belangrijk is hier in de Tweede Kamer.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dan is het voorstel van een alternatief dus op basis van lucht gedaan en de uitwerking van dat alternatief ligt nu al vijf maanden stil. De minister heeft heel veel woorden nodig. Ze heeft het over een consortium met veel ervaring, maar als ik dan glashelder vraag wie de mensen met veel ervaring in dat consortium zijn, dan krijg ik geen antwoord. Dus ik stel die vraag nogmaals. Is zij überhaupt in staat om binnen nu en enkele weken met een uitgewerkt alternatief te komen? Anders zitten wij elkaar hier voor de gek te houden. Dan is dat hier een soort bezigheidstherapie en kunnen we maar beter vandaag de knoop doorhakken.

Minister **Verburg**: Voorzitter. Wij houden elkaar niet voor de gek. Het is uitermate serieus. Er is hard gewerkt in de afgelopen periode en over een aantal weken komen wij met een voorstel naar uw Kamer toe.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Echt, ik vind dit niet kunnen. De minister begint over een consortium met veel ervaring. Als de minister dat zegt, is het een heel redelijke normale en interessante vraag – ik wil daar een antwoord op – wie er in dat consortium zitten. Wie zijn daarvoor benaderd en hoe is het samengesteld? Ik wil namen en rugnummers, want het lijkt er nu toch een beetje op dat de minister die niet heeft en dat zij ze ineens binnen enkele weken wel heeft. Ik wil daar gewoon nu absolute helderheid over.

Minister **Verburg**: Die krijgt u nu niet. U krijgt van het kabinet de informatie voorzien van onderbouwde voorstellen op het moment dat die zaak rijp is.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voor de VVD-fractie is dit een heel belangrijk onderwerp, vooral ook door de mogelijkheid die door het kabinet is genoemd om niet te ontpolderen en te zoeken naar een alternatief. Het is dan

Verburg

nu, omdat wij het zo belangrijk vinden, van groot belang om te horen wat er sinds het schrijven van de brief is gebeurd, welke formele en informele contacten daarover zijn geweest met de Europese Commissie en wat er nu precies gaat gebeuren. Ik ben het met mevrouw Van Gent eens dat wij moeten weten wie wat gaat doen. Dat is toch wezenlijk. Het onderwerp is zeer serieus en daarom willen wij meer weten.

Minister **Verburg**: Ik begrijp dat de Kamer meer wil weten, maar ik ga haar informeren op het moment dat het kabinet een besluit heeft genomen. Dat gaat het kabinet zeer binnenkort doen. Dat is de juiste volgorde. De Kamer heeft er zelf voor gekozen om vanavond dit debat te houden. Zij heeft kunnen horen dat staatssecretaris Huizinga-Heringa en ik vorige week om meer tijd hebben gevraagd omdat wij nog bezig zijn met een voorstel en omdat het een complexe zaak is. Dat betekent dat nadat het kabinet een besluit heeft genomen, ik de Kamer daarover zal informeren. Dat doe ik niet voor die tijd. De zaken moeten ook een juiste gang hebben.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dit debat was eigenlijk al veel eerder aangevraagd. Ik begrijp dat de minister een aantal dingen pas later wil noemen. Mijn vraag is toch wat er dan in die periode tussen april en nu, 3 september, is gebeurd. Dat moet toch kunnen?

Minister **Verburg**: Ik zal u dat ook laten weten in de brief die na het kabinetsbesluit aan de Kamer zal worden gezonden.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik heb daar grote moeite mee. Het debat over dit onderwerp is door de heer Polderman, met grote steun van de Kamer, aangevraagd eind april of begin mei. Dan zouden wij ook al deze vragen hebben gesteld, dus wat is er gebeurd en wat gaat er gebeuren. Wij zijn nu maanden verder. Dan vind ik het een heel gewone vraag. De Kamer heeft er gewoon recht op om te horen wat er is gebeurd sinds april, sinds de brief van het kabinet.

Minister **Verburg**: Ik heb daarover gezegd wat ik daarover heb gezegd. Ik zal de Kamer zo spoedig mogelijk informeren. Zij zal het ook billijken dat de staatssecretaris en ik er eerst met het kabinet over spreken en dat wij vervolgens naar de Kamer komen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik denk erover om in tweede termijn met een motie te komen op dit punt. Ik kan het niet volgen en de voorzitter hoop ik ook niet.

De **voorzitter**: Uiteindelijk bepaalt de Kamer zelf wat zij kan volgen en wat niet.

De heer **Polderman** (SP): Ik kan mij daar alleen maar bij aansluiten. Dit debat is 21 april aangevraagd, nadat het kabinet op 17 april dit besluit had genomen. Daar is een hele zomer overheen gegaan. Na de zomer is er naar aanleiding van de Raad van State ineens wat opwinding ontstaan. Vervolgens hoorde ik minister Verhagen namens het kabinet zeggen dat het zonder vertraging doorgaat. Hier komt de minister niet verder dan te zeggen dat zij bezig is met een onderzoek en dat de Kamer over enkele weken wat krijgt. De suggestie was

dat het kabinet afgelopen vrijdag met een duidelijk statement zou kunnen komen. Dat is niet gelukt. Dan denk je dat het dan deze week toch zou kunnen. Dit is toch onbegrijpelijk?

De **voorzitter**: Ik begrijp dat u het wilt zeggen, maar het lijkt erg op wat al eerder is gezegd.

Minister **Verburg**: Nu loopt de heer Polderman weer op de zaken vooruit. Hij weet dat er morgen kabinetsberaad plaatsvindt. Daarin zullen staatssecretaris Huizinga-Heringa en ik met een voorstel komen. Daarna zullen wij de Kamer informeren.

De heer **Polderman** (SP): Wij roepen op dit moment de regering naar de Kamer. Dan mogen wij toch wel antwoorden krijgen op de vragen die hier breed gesteld worden? Dan kunnen wij toch niet met een kluitje in het riet worden gestuurd met de opmerking dat wij maar moeten afwachten omdat er morgen kabinetsberaad is? Dat vind ik te gek voor woorden.

Minister **Verburg**: De Kamer krijgt die antwoorden. Zij zal het mij echter niet euvel duiden dat ik hier eerst samen met staatssecretaris Huizinga-Heringa mee naar het kabinet ga.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Als de minister de Kamer niet serieus wenst te nemen, dan wenst zij misschien de Europese Commissie toch wél serieus te nemen. Is er al een brief met onderbouwing naar de Europese Commissie gegaan? Staat daarin de informatie die de Commissie heeft gevraagd? Zo ja, kan de Kamer die brief dan ook krijgen en, zo nee, waarom is die brief nog niet gestuurd? Als het laatste het geval is, wanneer zal de Europese Commissie de gevraagde informatie dan krijgen van het kabinet?

Minister **Verburg**: Wij hebben aan de Europese Commissie laten weten dat wij nog niet op alle vragen kunnen antwoorden. Wij hebben de Commissie ook laten weten dat wij zo spoedig mogelijk zullen antwoorden.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Op welke vragen had u wel antwoord? Mogen wij die antwoorden wellicht ook weten?

Minister **Verburg**: Sorry, kunt u uw vraag herhalen?

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Op welke vragen van de Europese Commissie heeft de minister wel geantwoord? Of heeft zij helemaal niets inhoudelijks gemeld?

Minister **Verburg**: Mevrouw Ouwehand heeft de brief van de Europese Commissie gelezen. Zij heeft kunnen constateren dat die brief een samenhangend geheel vormt. Als wij ingaan op de vragen, gaan wij op alle vragen van de Commissie in.

De heer **Van der Ham** (D66): Dit is toch wel een erg raar figuur. Er is een plan neergelegd. De commissie-Nijpels vond dit plan eigenlijk niets. Er is sprake van nieuwe techniek, maar de minister weet niet precies wie die nieuwe techniek heeft voorgesteld en wat die precies behelst. Dit is allemaal erg vaag. Er is sprake van een consortium waarvan wij de samenstelling niet mogen

Verburg

weten. De minister wil geen namen en rugnummers noemen. Mag ik vragen wie dit consortium heeft samengesteld? Op grond van welke expertise is het samengesteld? Is er overlap met de mensen die bijvoorbeeld de commissie-Nijpels hebben geadviseerd? Kan de minister iets meer inzicht geven in deze schimmige totstandkoming?

De **voorzitter**: Ik geeft de minister op dit punt nog één keer het woord. Daarna gaan wij over op een volgend punt.

Minister **Verburg**: Ik vraag de heer Van der Ham om de vraag die hij stelde nog één keer te herhalen, omdat ik daaruit niet precies de kwintessens heb ...

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Ham, als u uw vraag kort formuleert, gaat het meestal het best.

De heer **Van der Ham** (D66): Volgens mij moet u de vergadering even schorsen, voorzitter.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Wij hebben allemaal gezien dat onze minister van LNV niet lekker werd. Het valt allemaal best mee, maar u allen hebt mij aangegeven dat u het eigenlijk beter vindt om op dit moment het debat te schorsen en het op een nader moment te vervolgen. Dat lijkt ons in deze situatie het allerbeste. Wij voelen ons immers allemaal niet meer zo vrij om de minister te bevragen. In goed overleg hebben wij besloten dat wij het debat schorsen en dat wij op een nader tijdstip, zodra het mogelijk is, met de minister van LNV, de staatssecretaris van VWS en de minister-president het debat voortzetten. Wij wensen allemaal onze minister het allerbeste toe.

(geroffel op de bankjes)

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Voor de mensen op de tribune: zo is het leven soms ook. Wat het belangrijkste is, moet het zwaarste wegen. Ik wens u een goede thuisreis.

Sluiting 21.54 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

De volgende brieven

Verslag van de reis naar Israël en de Palestijnse Gebieden van 28-30 juni 2009 - 23432-302
minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Koenders A.G. - 21 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op verzoek van de commissie voor Buitenlandse Zaken over o.a. de actuele situatie in het Midden-Oosten - 23432-303

minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Kabinetsappreciatie CVM-rapporten Bulgarije/Roemenië - 23987-99
staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Timmermans F.C.G.M. - 31 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rapport over flitskrediet - 24515-157
minister van Financiën, Bos W.J. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Richtlijnen voor de Koninkrijksdelegatie naar de 64e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties - 26150-77
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 31 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Openbaarmaking CSZ-rapportage Meavita - 26631-319
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Verslag seminar "Het ggo-beoordelingskader: wegens verbouwing in overleg", d.d. 9 juni 2009 - 27428-145
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Informatie met betrekking tot Belgisch onderzoek naar gezondheidseffecten van HAWK radar - 27580-13
staatssecretaris van Defensie, Vries de J.G. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanvullende maatregelen naar aanleiding van de nieuwe vondst van de Oost-Aziatische boktor - 27858-76
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Informatie t.b.v. het Algemeen Overleg 3 september 2009 over de WMO - 29538-106
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 21 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Stand van zaken islamitisch basisonderwijs - 31293-54
staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Dijkema S.A.M. - 2 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rapport Toezicht Tellen van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) - 31305-149
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. - 1 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Jaarverslag 2008 van het Memorandum of Understanding op Port State Control - 31409-20
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd